

YRKE

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING/62. ÅRGANG

YRKE I
AUSTRALIA

YRKE BESØKER
LANDBRUKSSKOLE

AUF-TOPP I
YRKEPROFLEN

#4
2018

Den første
yrkesflørten

innhold

Faste spalter:

- 4 Nytt fra Yrke
- 18 Sveiser i lærlingen
- 20 Yrke-profilen
- 26 Yrke i Australia
- 35 Yrke besøker
- 59 Bøker
- 61 Mat og vin

Tema

- 6 Samarbeid for yrkesløft, Kongsberg
- 12 Samarbeid for yrkesløft, Steinkjer
- 14 Gode resultater i Akershus

Nyhetsreportasjer

- 23 Bevarer kystkulturen
- 32 Lærlingene må si fra
- 42 Ansetter innvandrere
- 46 Voksne på fagskole
- 48 Spesialister på fagskolen

Nyhetssaker

- 50 Passe fornøyd med budsjettet
- 52 Vant pris for robotisering
- 53 Kåret til årets formidler

LÆRLINGEN

Fagartikkel og debatt

- 54 Arbeidsrettet norsk
- 57 Yrkesfaglige læreplaner

26 UTENLANDS- REPORTASJE

YRKE

Ansvarlig redaktør:
Wenche Helene Schjønberg
Telefon: 24 14 23 49
Mobil: 911 913 15
ws@utdanningsnytt.no
www.utdanningsnytt.no/Yrke

Abonnement og annonser:

Hilde Aalborg
Tlf.: 911 99 989
ha@utdanningsnytt.no

Ann-Kristin Valby
Tlf.: 901 19 121
kikki@salgsfabrikken.no

Abonnement kr 300,- pr år.
Gratis for medlemmer av Utdanningsforbundet

Utgiver:

Utdanningsforbundet,
Hausmannsgate 17
Boks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Forsidefoto: Kari Kløvstad

Layout:

Melkeveien Designkontor
www.melkeveien.no

Trykk:

07 Aurskog AS
Telefon: 63 86 44 00

Opplag:

7 486 ifølge Fagpressens opplagskontroll

ISSN 1504-1905

leder

Det viktige samarbeidet

Når du leser denne utgaven av Yrke, går vi inn i julefeiringen og årets siste dager. Når det blir som mørkest ute, søker vi sammen i varme stuer rundt om i det ganske land. Det gir tid for både hygge og ettertanke.

Og når vi så har kommet oss etter jula, og begynt å venne oss til å skrive 2019, bør vi ta samholdet med oss. Det er slik vi kan skape resultater. Alle som har yrkesfagene kjært, bør tenke på hvordan de best kan samarbeide med andre, for å nå ut til flere.

Nettopp det samarbeidet retter vi søkelyset mot i denne utgaven av Yrke. Vi ser hvordan samarbeid mellom fylkeskommuner, videregående skoler, barne- og ungdomsskoler, bransjen og rådgivertjenesten fungerer på sitt beste.

Når alle jobber godt sammen, får barn og ungdom et positivt første møte med yrkesfag. De får gjøre noe gøy og annerledes, og lærelysten utfordres ved hjelp av krevende oppgaver der sluttproduktet er noe håndfast og ekte man kan ta med hjem og vise mor og far.

Det samarbeidet kan være svaret på ett av de store spørsmålene utdanningspolitikere stiller seg: *Hvordan skal vi få ungdommen engasjert i yrkesfag?*

Jo, ved å invitere dem inn i varmen.

Hat trick-rekord for lærlinger

OSLO For tredje år på rad øker antallet lærekontrakter for yrkesfag-elevene.

Rekorden fra 2017 ble slått med to prosentpoeng. Så langt i 2018 har over 19.000 elever, 70 prosent av søkerne, fått godkjent lærekontrakt. Det er 790 flere elever enn i fjor, og noe kunnskapsminister Jan Tore Sanner er godt fornøyd med. – Vi er på rett vei. Vi har høye søkertall til yrkesfagene, flere får lærekontrakter og flere fullfører og består. Men vi må jobbe videre for at den positive utviklingen skal fortsette. Jeg forventer at bedrifter og fylkeskommuner forsterker innsatsen for å skaffe flere lære plasser til motiverte ungdommer, sier Sanner.

Nesten alle i jobb fem år etter fagprøven

OSLO Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at 83 prosent av dem som har bestått fag- eller svenneprøven, er i jobb fem år etter fagprøven. SSB har sett på personer som besto fag- og svenneprøven i 2010/11-skoleåret.

Av de rundt 20.800 som besto sin yrkesutdanning fra videregående opplæring i løpet av skoleåret 2010/11, var det 13.700 som besto sin fag- eller svenneprøve som lærling. Ytterligere 6.600 besto som praksiskandidater og 500 som elever.

Av de rundt 13.700 lærlingene som besto en fag- eller svenneprøve, var 71 prosent menn. Drøyt 80 prosent av lærlingene var i arbeid i 2016 – fem år etter bestått fag- eller svenneprøve. Nesten 90 prosent av lærlingene i elektrofag og i helse- og oppvekstfag var i arbeid fem år senere. Det samme var nesten 90 prosent av lærlingene i helse- og oppvekstfag, men her var det kun 30 prosent som arbeidet heltid. Medianinntekten for lærlingene

som arbeidet heltid, lå på 456.000 kroner i 2016. Elektrofaglærlingene tjente best med en medianinntekt på 501.000 kroner fem år etter bestått prøve. Nederst på inntektsstigen finner lærlingene som besto prøve i design og håndverk med en medianinntekt på 361.000 kroner.

Toppidrett og yrkesfag i Hordaland

BERGEN Hordalands fylkeskommunes utvalg for oppvekst og helse har vedtatt å opprette en linje for toppidrett for yrkesfag ved Arna videregående skole.

Forslaget kom fra Høyre, og ble støttet av Frp, Venstre, MDG og Rødt, melder Bergens Tidene. – Jeg fremmet forslaget i møtet i dag, og er veldig glad det ble vedtatt. Et slikt tilbud har vært etterspurt fra skolens side. Det er spennende og passer med ambisjonen om å få flere til å velge yrkesfag, sier Femoen. Tidligere har toppidrett kun vært kombinert med studiespesialiserende fag. Bjørnar Håndball er blant de lokale idrettslagene som trolig vil samarbeide med Arna om tilbudet. Men det må først utredes, og før det skal forslaget behandles i Fylkesutvalget 6. desember.

Næringslivstopp: Bryt kjønnsrollene

DALANE Veidekkes konserndirektør Hege Schøyen oppfordret yrkesfag-jenter til å gi blaffen i kjønnsrollene, da hun gjestet Dalane videregående skole for å snakke med et jenteforum som er blitt opprettet av elever som går på guttedominerte linjer, skriver Agder Flekkefjords Tidene.

– Jeg synes ofte at de fagene vi representerer går under radaren. Men disse yrkene er utrolig viktige fremover.

Landet skal bygges, transporter skal frem og tilbake. Vi må skape en kultur der du generelt har lyst til å gå på jobb. Hvis du er den eneste jenta er kanskje kulturen rundt deg preget av brakkeprat. Får man inn flere jenter gjør det noe med arbeidsmiljøet, og det fremmer innovasjon, sa Dillner, og viste til at forskning på området støtter oppfatningen om at kvinneandel har positiv innvirkning på arbeidsmiljøet.

Fikk være kunnskapsminister for en dag

TROMSØ Ruth Utnes (18) startet sammen med seks medelever en ungdomsbedrift for å øke livskvaliteten til de eldre i hjembygda

Harstad, og det imponerte så mye at hun ble invitert til å være kunnskapsminister for en dag, med Jan Tore Sanner (H) som tett skygge, melder TV 2. Utnes går helse- og omsorgslinja på Stangnes videregående skole.

OECD: Store forskjeller i norsk skole

OSLO Det er større forskjeller i prestasjoner mellom jenter og gutter i norske skoler enn i andre land, viser en rapport fra OECD.

I hele 29 av 34 OECD-land er det et kjønnsgap i skolen, og i likhet med Sverige er Norge ett av landene med størst forskjell. Norske gutter har ifølge rapporten større sannsynlighet for å oppnå dårligere skoleresultater enn jenter og har samtidig lavere forventninger om høyere utdanning. Samtidig kommer det fram at det er stor forskjell mellom jenter og gutter når det gjelder fullføring av videregående skole.

Prissjokk for yrkesfagelever

PORSGRUNN Ledelsen ved Porsgrunn videregående skole måtte legge seg flate etter at de hadde bedt yrkesfagelevene gå til innkjøp av utstyr som var langt dyrere enn det stipendet deres dekket, skriver Telemarksavisa.

– Vi ble litt paffe da vi mottok en lang liste fra skolen første uken vår sønn var på skolen, med beskjed at vi fikk én uke på oss til å skaffe dette, skriver en mor til en elev på TIP. Hun opplyser at de gjorde innkjøp for rundt 2800 kroner, og da hadde de ikke kjøpt alt som sto på lista. I tillegg kommer altså de 1032 kronene i leie for skole-pc. Stipendet til yrkesfagelever er i dette tilfellet på 2285 kroner.

– Jeg kjente ikke til problemet før denne moren varslet. Men vi skal rydde opp i dette nå, sier PVS-rektor Kai Magne Bråthen, som startet i jobben i høst. Han gjør det klart at skolen nå skal se på løsninger som gjør at foreldrene enten får tilbake penger, eller at innkjøpene fordeles over flere år.

Meny koblet grepet om yrkes-NM

OSLO Matvarekjeden Meny satset tungt og tok storeslem under NM i butikkslakter og sjømathandler som gikk av stabelen under NM i Yrkesfag. Meny-ansatte stakk av med seks av seks mulige medaljer.

– Å sikre at vi har matfaglig kompetanse er viktig for oss, derfor er vi stolte over å ta storeslem, sier HR-direktør Line Beate Jebsen i Meny. Sandra Ellevog Antonsen tok gullet i butikkslakterfaget. Hun tok fagbrev tidligere i år, og tok sølv i fjorårets NM.

– Før årets NM har det vel blitt cirka 80 timer med trening på meg. Gullet viser jo at man får igjen for det og at

det lønner seg å trene. Ved å være med i NM lærer man så utrolig mye. Å vinne det hele, var utrolig deilig, sier Sandra. I NM i sjømathandler var det Christian Holth Clasen som vant. Han fikk også duellere mot statsminister Erna Solberg, som besøkte arrangementet.

Tilleggs poeng for barnevernspedagoger

OSLO Mannlige søkere på barnevernspedagogutdanningen ved OsloMet kan få tilleggspoeng fra og med opptaket til studieåret 2019/20.

– Vi ser at studenter velger tradisjonelt når de skal velge studier, og det er et mål med bedre kjønnsbalanse. Utdanninger som psykologi og barnevernspedagogikk utdanner studenter til å jobbe med mennesker og bør rekruttere personer med ulik bakgrunn og erfaringer, sier forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø (V). Ved barnevernspedagogutdanningen ved OsloMet – storbyuniversitetet har andelen menn de siste årene ligget på kun 14 prosent. Derfor får alle mannlige søkere to tilleggspoeng fra neste studieopptak.

Lærer svenskene hotellfag

STOCKHOLM Hotell-kongen Petter Stordalen har denne høsten lansert et utdanningstilbud i samarbeid med Realgymnaset i Stockholm.

Den yrkesrettede linjen, som fokuserer på reiselivsbransjen, er blitt kalt hotell-linjen i svenske medier, har i første omgang plass til 20 elever, og de er alle garantert minst seks måneders jobb i Stordalens hotellkjede Nordic Choice Hotels.

– Man kan sitte og se på at ting står stille, eller så kan man brette opp

ermene og gjøre noe med det. Sammen med Realgymnaset i Stockholm, begynner vi nå å utvikle en utdanning som har som ambisjon å bli landets beste. Det kommer til å gi oss personell vi trenger fremover. Elevene får en moderne og relevant utdanning, med garantert jobb etterpå. Vi har fantastisk personale ute på hotellene, med masse kunnskap og erfaring, som de kan dele med elevene. Dette kommer til å bli en skikkelig vitaminboost i bransjen, sier Stordalen.

Laget fraværsapp til medelevene

GRIMSTAD To elever ved Grimstad videregående skole laget i høst en elevbedrift med potensial til å nå ut til hele landet.

Gjennom nettsiden mittfravær.no kan elever på videregående følge med på hvor mye fravær de har, og passe på at de ikke kommer over fraværsgrensa på 10 prosent.

– Vi har hatt klassekamerater som har droppet ut på grunna v høyt fravær, og de har ikke hatt mulighet til å se hvor høyt fravær de har, så da tenkte jeg at her er det potensiale til å nå nesten alle videregående elever i Norge, sier Ole Svennevig til NRK. Sammen med klassekamerat Julian Flaaten startet han elevbedriften.

– Får de dette kjent nok og med høy nok trafikk, er det nesten som de kan ha dette som jobb resten av livet, sier kontaktlærer Anne Trine Ela.

Her er klasse 7B fra
Madsebakken skole i
full gang med å bygge
hundehus sammen.
Lærerne Kåre Urdal og
Eirik Winsents står for
undervisningen.

Med hundehus og Pytagoras på timeplanen

KONGSBERG Kvant over sju en morgen ringer tømrmester Jan Pedersen til sjefen sin. Han ber om fri til å bygge hundehus. Foreldrene skal ta over undervisningen på barneskolen. Nå har alle sjuendeklassingene i Kongsberg hundehus på timeplanen.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Taket er bygget ferdig og bæres på plass av Tareen Kaur Tatra, Kanishtha Veeramani og Sander Stormo Stornes.

De grønne drillene summer som en sverm med ivrige bier, det lukter nytt treverk og praten går livlig. Elevene i 7B på Madsbakken skole er på Kongsberg videregående, avdeling Saggrenda, for å bygge et hundehus sammen. Dette er ingen tilfeldighet, og oppgaven handler om mye mer enn å kunne håndtere hammer, høvel, sag og drill. Elevene må både bli venner med Pythagoras og læresetningen i geometri som beskriver forholdet mellom sidene i en rettvinklet trekant, og sette seg inn i salg og markedsføring. Jo mer de klarer å få for hundehuset, dess mer penger blir det i klassekassa. Men først må de ivrige håndverkerne sørge for at resultatet blir bra. Med seg har de lærerne Kåre Urdal og Eirik Winsents, som styrer byggingen, og jevnlig samler elevene rundt seg for å gi veiledning.

– Hva er dette? Spør Winsents, og holder fram et langt verktøy.

– Et vater, kommer det raskt.
– Kan dere tenke det hvorfor det heter det?

VATER OG WATER Nå blir det stille et øyeblikk. Læreren forklarer om vater, som kommer av det engelske water og derfra har vi uttrykket vannrett. Og nedover, der skal hundehuset være i lodd, som loddrett. Faguttrykkene drilles inn og brukes videre utover i arbeidet.

Grupper av elever har ulike oppgaver, for miniatyrbygget skal være like forseggjort, men la oss se litt nærmere på hvordan det hele kom i gang.

FIKK IDEEN Spontanitet tidlig en morgen førte til at hele det store prosjektet dro i gang. Da var det ingen som tenkte på at dette kunne bli nyttig læring for alle sjuendeklassingene i Kongsberg, og at det på sikt er store sjanser for at flere

Torbjørn Rasmussen er faglærer på byggfag og har stor tro på at hundehusprosjektet har betydning for rekrutteringen til håndverksfagene.

unge velger yrkesfag.

Det var i 2015. Tømrermester Jan Pedersen skulle være med på en dag

For mange av elevene er saging både nytt og morsomt. Her er det Emilie Kongsjorden Bekkjorden og Mille Simensen Brennhaugen som er i sving.

med foreldredrevet skole, fordi lærerne skulle på kurs. Han tenkte han fikk bidra med noe han var god til, så kvart over sju om morgenen ringe han sjefen sin, Are Bråthen i PK Hus og ba om å få fri. Svaret var ja, og neste telefon gikk til Steinar Myhra, som er daglig leder for byggevarehuset Carlsen Fritzø. Var det mulig å få noen materialer som elevene kunne ha nytte av? Dette ordnet seg også, og siden har trioen fortsatt samarbeidet.

MANGE LÆRLINGER – Jeg er engasjert i faget og har hatt mange lærlinger, derfor synes jeg dette er nyttig, sier Jan Pedersen, som har vært den store pådriveren. Da han utviklet prosjektet, hadde han det som lønnet arbeid hos PK Hus, og fylte på med dugnadstimer. – Her får elevene en god mestringsfølelse, og de er ikke redde for å prøve. Lærdommen fra det første hunde-

Elevene Mathias Dalheim, Even Fauskanger og Aleksander Rotegård får gode råd av lærer Erik Winsents.

huset ble tatt med videre. Arbeidet ble evaluert, det ble laget en læreplan og tre sjuendeklasser fikk prøve seg. Med utgangspunkt i dette er det nå et

politisk vedtak på at alle sjuendeklassene i Kongsberg skal bruke to dager på å bygge sitt eget hundehus. I tillegg kommer både teoretiske og praktiske

Det er full konsentrasjon når Kristian Buen Børnsø håndterer drillen.

Mennene bak hundehusprosjektet. Fra venstre Are Bråthen, som er daglig leder for PK Hus, Steinar Myhra, som er daglig leder hos byggevarerfirmaet Carlsen Fritzøe og tømrer Jan Pedersen.

forberedelser, og etterarbeid. Dette gjelder både skoleåret 2018–2019 og det neste, så til sammen blir det 30 hundehus.

En lang liste med kompetansemål både i matematikk og kunst- og håndverk skal jobbes med i løpet av hundehusprosjektet.

Det er PK Hus som har prosjektansvaret for det tverrfaglige opplegget, som skal gjenskape virkeligheten ute på en byggeplass. Byggevarerfirmaet Carlsen Fritzøe sørger for materialer og låner ut verktøy, så det skal være nok til alle.

NYE TALENTER Det er ikke så mange av sjuendeklassingene som har byggefaring fra før, men alle må delta og de gyver løs på oppgavene. Noen løper inn og ut med planker som skal håndsagers, nøyaktig etter mål. De er til veggpanelet, mens andre fullfører

taket, for det bygges i elementer, som skal settes sammen.

– Hør her, dere må sikte så dere får drillen rett på skruen, og hammeren skal holdes i ei hånd. Blir det for tungt, så hold litt inne på skaftet. Lærerne gir gode råd og driller begrep som bits, stikksag og smyginkel.

– Elevene er flinke til å ta imot instruksjon og gjør lite feil.

Med i lokalene er også kontaktlærer Marit Helgerud Hustvedt, som følger med på byggingen.

– Dette er et kjempebra tilbud. Jeg ser nye talenter hos elevene her i produksjonslokalene. I forkant har vi sett på tegningene til hundehuset, øvd på måleenheter og trent litt med høvel og annet verktøy. Jeg tror også det har noe å si for rekrutteringen til yrkesfagene, for her lærer de ordentlig snekring. Det er noe annet enn å lage ei trefjøl på sløyden, sier kontaktlæreren.

REKRUTTERING Både Are Bråthen, som er daglig leder for PK Hus og Steinar Myhra, som er daglig leder for byggevarerhuset Carlsen Fritzøe har tatt turen innom den videregående skolen for å se hvordan det går med byggingen av hundehuset.

– Jeg syntes det var en god idé i utgangspunktet, og for oss styrker dette muligheten for å få motiverte medarbeidere i fremtiden, sier Bråthen.

Vi tjener også på at lokale folk utdanner seg innen snekker- og tømrerfagene. Vi lever av tømrere og byggmestere. Det er dem som er med på å bygge lokalsamfunnet vårt, understreker Myhra.

Torbjørn Rasmussen er faglærer i byggfag ved Kongsberg videregående skole. Han ser det også som en fordel at alle sjuendeklassingene i kommunen blir kjent med hva som skjer ved Saggrenda.

Drillpikene Tareen Kaur Tatra og Kanishtha Veeramani hjelper hverandre med å få panelet på plass.

–Det er viktig å starte tidlig, når de unge er interessert. Her får de prøve seg, med god veiledning, og jeg tror det har masse å si for rekrutteringen til håndverksfagene våre. Byggerfaringen er nyttig og gagnar hele samfunnet, sier Rasmussen.

KRANSELAG Tiden er kommet. Det ferdige taket kommer på plass på hundehuset, og det festes en liten granbuske på toppen. Glass fylles opp med brus, og det blir et lite kranselag før arbeidet fortsetter.

Når elevene er tilbake på skolen, må de spore opp en hundeeier som vil gi sin beste venn en ekte luksusbolig.

Tømrer og initiativtager Jan Pedersen mellom lærerne Kåre Urdal (til venstre) og Eirik Winsents.

Samarbeid med ungdomsskolen førte til ny RM-klasse i Steinkjer

STEINKJER Mens det totalt sett blir færre elever som tar restaurant- og matfag, førte stor elevpågang til at Steinkjer videregående skole måtte opprette en ekstra vg1-klasse. Antakelig mye takket være prosjektet «Vi dekker til fest», et samarbeid med ungdomsskolen.

TEKST OG BILDER **HÅVARD ZEINER**

Det er høy aktivitet på kjøkkenet på Steinkjer videregående skole denne høstfredagen. Skoleåret er godt i gang, og elevene på vg1 restaurant- og matfag har kommet godt inn i skolearbeidet. Her finner du elevene som du sannsynligvis vil se i et restaurantkjøkken om noen år.

DOBBELT Selv om tendensen er nedgående hva gjelder elever på dette

programfaget i Norge, er det helt motsatte i Steinkjer.

Siden forrige skoleår har skolen nemlig klart å doble elevantallet.

Dette har gjort sitt til at det er opprettet en ekstra klasse. Det er i dag 26 flere elever enn på samme tid i fjor.

En av elevene er Julian Vesterdal (16). For noen år siden ble han rådet til å satse på en karriere som kokk av den profilerte kokken Lars Erik Vesterdal. Han er nemlig fetteren til faren til Julian. Selv har Julian Vesterdal aldri

angret på at han startet på restaurant- og matfag.

– Alt er bedre på videregående enn ungdomsskolen. Vi har lært veldig mye, og det er også mye humor på kjøkkenet, sier Vesterdal og smiler.

MÅ LØPE MER Lærer Terje Walderhaug skryter av elevene sine. På grunn av den ekstra førsteårsklassen har det blitt naturlig nok blitt betydelig flere elever å hjelpe.

– Vi må løpet litt mer, men det er egentlig et luksusproblem, sier Walderhaug.

Denne fredagen er det også flere andreårselever på kjøkkenet. De bidrar til å gi råd og hjelp til de yngre elevene. En av dem er Helene Bjørnmelen Holmsve (18).

– Jeg får spørsmål om ulike ting. Jeg håper jeg gir dem de riktige svarene, sier hun.

En ting er i hvert fall sikkert, og det er at hun trives som elev i restaurant- og matfag.

Jobbmulighetene er også gode. Det er nemlig et skrikende behov etter faglærte kokker. Behovet ser bare ut til å øke år for år.

TRENGER FLERE Ifølge Navs bedriftsundersøkelse for 2018 er det behov for 1.150 kokker i Norge. Tilsvarende tall for 2017 var 850. Det betyr at behovet øker betraktelig for hvert år som går. Samtidig har antall elever på restau-

Julian Vesterdal (16) går VG1 i restaurant- og matfag på Steinkjer videregående skole. Han satser på lærlingtid på Hurtigruta når den tid kommer. Med et stort behov for kokker er det i hvert fall ingen grunn til å være redd for å stå uten jobb etter endt utdanning.

Julian Vesterdal (16) går VG1 i restaurant- og matfag på Steinkjer videregående skole. Her får han hjelp fra lærer Terje Walderhaug til å lage sin aller første farse.

rant- og matfag gått ned i landet som helhet. Mens det totalt var 3.771 elever i skoleåret 2015/2016 hadde antallet gått ned til 3.347 elever forrige skoleår.

Spesialrådgiver for kompetanse og utdanningspolitikk i NHO Mat og Drikke, Espen Lynghaug, mener behovet for faglærte arbeidskraft i matindustrien bare vil bli større i tiden som kommer. Han sier det også er et generasjonsskifte på gang i bransjen. Det vil gjør sitt til at behovet for faglærte i bransjen vil forsterkes ytterligere.

MANGLER KOMPETANSE Ifølge NHOs kompetansebarometer som ble presentert i september 2018 melder seks av ti medlemsbedrifter i NHO Mat og Drikke at de mangler relevant kompetanse. Like mange sier at de har et udekket kompetansebehov. Som et resultat av manglende kompetanse melder fire av ti bedrifter at de har tapte kunder eller markedsandeler, redusert driften eller utsetter utvidelse av virksomheten.

STØRST LANDBASERT Men Lynghaug ser også positive tendenser. Det går blant annet ut på at både foreldre og

elever har begynt å få øynene opp for mulighetene som ligger innen yrkesfag.

– Det kommer til å bli et voldsomt behov for faglært arbeidskraft innen matindustrien i Norge framover. Vi må huske på at dette er Norges største landbaserte industri i dag, sier han.

Lynghaug mener det framover blir viktig at bedrifter og skoler samarbeider om å få på plass arbeidskraften som trengs. Han viser blant annet til Sjømat Norge som nylig uttrykte at de har et ønske om å flagge hjem rundt 10 000 arbeidsplasser for å jobbe med videreforedling av sjømat.

– Da må en ha en ha både produksjonsteknikere og fagarbeidere som er utdannet innen matfagene, sier han.

DEKKER TIL FEST På Steinkjer videregående peker avdelingsleder Torbjørn Hals Strøm på prosjektet «Vi dekker til fest» som en av årsakene til at de har fått flere elever på restaurant- og matfag.

Vi dekker til fest er i korthet et opplegg der en lager en treretters middag i samarbeid 9. trinn på ungdomsskolen.

– Det har også vært mye fokus på

matfagene og vi har vist hva vi har her, sier han.

Ved å vise fram restaurant- og matfag til elever på ungdomsskolen gjennom «Vi dekker til fest» får ungdomsskoleelevene tidlig kjennskap til hva slags til

undervisningsopplegget på restaurant- og matfag. Strøm mener det uansett ikke bare er

disse fagene som har fått et oppsving den siste tiden.

–Yrkesfag har blitt framsnakket av alle på alle nivå, fra statsminister til skole. «Alle» har framsnakket verdien i å ha et fagbrev. Det ligger nok litt her. Så er det jo yrkesfagets år i år, sier han. Avdelingslederen sier også at flere bedrifter har vært fremme i mediene og snakket om det store behovet for yrkesfagutdannende framover. Han sier også det er flere år siden det sist var to vg1-klasser inne restaurant- og matfag på Steinkjer videregående skole.

– Målet vårt var to klasser på vg1. Det har vi nådd nå og vi er veldig fornøyd med den rekrutteringsjobben vi har gjort, sier han.

Espen Lynghaug er spesialrådgiver for kompetanse og utdanningspolitikk i NHO Mat og Drikke. FOTO: MOMENT STUDIO

” Var veldig fornøyd med opplegget. Hadde gledet seg hele sommeren. Han trivdes godt. Skulle bare ønske det var mere maskinkjøring.

Gravemaskin var blant de mest populære postene både da barneskoleelevene i 2017 og de fra ungdomsskolen i 2018 fikk prøve ut yrkesfag på sommerskole arrangert av Akershus fylkeskommune.

Ungdommen ville ha mer skole – midt i ferien

OSLO Da Akershus fylkeskommune inviterte ungdomsskoleelever til yrkesfaglig sommerskole, var responsen overraskende positiv. Målet er at flere skal vurdere yrkesfag.

TEKST OG BILDER **SNORRE SCHJØNBERG**

For halvannet år siden var det sommerskole for de på barnetrinnet. I år fulgte Akershus fylkeskommune opp med å invitere niendeklassinger til yrkesfagsskole midt i sommerferien.

Det endte med at flere av ungdommene som deltok, faktisk ønsket å bli værende lenger.

– Vi foreldre sendte avgårde en litt

skeptisk gutt første morgenen, og fikk hjem en glad gutt som var topp motivert til å fullføre sommerskolen. Han var stolt over verktøykassa han hadde snekra, og snakka positivt om opplegget til kamerater som ikke hadde meldt seg på.

Han kjedet seg ikke et øyeblikk, skriver foreldrene til en av deltakerne i evalueringen.

Gjennomgangstonen i foreldrenes tilbakemeldinger er nettopp det at ungdommene gjerne skulle hatt mer. Mer undervisning, mer tid og mer utfordring.

MØTTE OPP – Som skoleeier opplevde vi det som veldig positivt. Vi opplevde at alle de ungdommene som kom var

Barneskoleelevene fikk blant annet prøve seg som murere på Skedsmo videregående skole i 2017.

” Vi foreldre synes det var et flott tilbud! Veldig gøy å ha en ungdom i hus som synes skolen var super disse dagen i ferien :) Virket også som at det tok litt brodden av dette med at videregående skole kanskje virker litt skummelt, så det var nok fint å oppleve at det ikke var det.

” Veldig kjekt å få litt innblikk i om dette er en linje han kunne tenke seg etter ungdomskolen. Det er var en blid, ivrig og positiv gutt om kom hjem alle fire dagene. Ikke hver dag i en skoleferie, man spretter opp og er klar tidlig om morgningen.

” Vi foreldre syntes det var fint å se at ungdommene lærte mye, og de fikk selvtillit. (XX bygger nå en platting til skytebane og jakt tårn). Og X har også noen bygge planer.

Tilbakemeldinger fra foreldre i evalueringen til Akershus fylkeskommune.

Trond Pettersen i Akershus fylkeskommune er godt fornøyd etter å ha prøvd ut yrkesfaglig sommerskole.

veldig engasjert. Alle som kom på første skoledag, de møtte opp resten av uka til tide. Og det midt i ferien, sier Trond Pettersen i Akershus fylkeskommune.

Han er selv fagarbeider, og var til stede på sommerskolen sammen med

også forespørsler om de kunne få bli lenger. De syntes vi slutta så tidlig. Det viser at vi har truffet med et eller annet, sier Pettersen.

Elevene fikk først bygge en egen verktøykasse, før det bar løs på opp-

” De syntes det var gode lærere, lærte mye og det var gøy. Og de fikk god tid til å spise. Det er fint når man hadde jobbet syntes de.

lærere fra yrkesfagskoler, instruktører fra bransjen og ti motiverte ungdomsskoleelever.

– Etter hvert som vi kom i gang, så vi at de sto og diskuterte faglige løsninger seg imellom. Det var kjempegøy å se. Vi vil jo få opp interessen for yrkesfag, og det er et sikkert tegn om det. Vi fikk

gaver på et langt høyere nivå.

– Det de gjorde med gravemaskin, muring og da de bygde gapahuk er på videregående nivå, vi la lista høyt og var opptatt av at det ikke skulle være bare sløyd, de skulle gjøre reelle arbeidsoppgaver, sier Pettersen.

En av grunnene til at elevene tok det

” Dette fungerte fint på tross av reisevei. Trengte ikke mase på gutten.

høye nivået, var voksentettheten, tror Pettersen.

– I og med at vi var såpass mange voksne der, så klarte vi å være tett på og veilede. Vi er veldig opptatt av at det skal være kvalitet på det de bygde, for det skal jo brukes, særlig gapahuken.

SKAL BYGGES VIDERE PÅ Elevene som deltok på sommerskolen skal etter planen følges opp i løpet av det neste året. Tilbakemeldingene fra skolene, elevene og bransjen er så gode at det trolig blir flere slike tiltak i årene framover i Akershus.

– Det er vanskelig for oss å spå hva vi kan gjøre etter regionreformen, men vi ser det er noe vi kan bygge videre på. Først må vi bare bestemme at vi skal gjøre det, så må vi diskutere hvor mange vi skal ha. Øker vi antall deltakere må vi ha flere voksne, sier Pettersen.

Prosjektet er blitt gjennomført i nær tetthet med bransjen.

– Jeg vil si at jeg sitter her og styrer litt av rammene, men skolene måtte stille med lokaler og lærere, og bransjen stilte med instruktører og skal være med videre. De ser verdien av det.

Så har vi hatt et samarbeid med rådgivere på ungdomsskolene som har vært med på dette også, sier Pettersen.

– Vi håper på flere deltakere, vi er interessert i å utvide antallet som kan søke og kanskje reklamere litt mer inn mot ungdomsskolene. Nå kan vi henvise til piloten og de som har vært der, og kanskje bruke de som var med i fjor til å reklamere for det på egen skole, sier Pettersen.

FAGSKOLEN I HORDALAND

Høyere yrkesfaglig utdanning

Studiesteder:

BERGEN: Nordnes

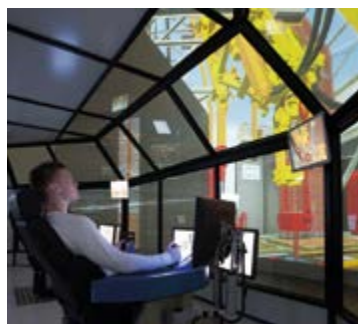
Nygård

AUSTEVOLL

HJELTNES

STORD

VOSS

UTDANNINGSTILBUD

- Anlegg
- Automatisering
- Bygg
- CNC og robotteknologi
- Dekksoffiser
- Elkraft
- Helseutdanninger
- KEM (Klima-Energi-Miljø)
- Klassisk bygningshåndverk og restaurering
- Lokal matkultur
- Maskinoffiser
- Maskinteknikk
- Petroleumsutdanninger
- Prosess

www.hfk.no/fagskole

FAGSKOLEN I HORDALAND
HORDALAND FYLKESKOMMUNE

Søknadsfrist 15. april www.vigo.no

Fra motivlakkering til sveising

VIKERSUND Ida Heggeli drømte om å bli motivlakkere. I stedet tok hun fagbrev i sveising, ble kåret til årets lærling i Buskerud og jobber i dag som eneste jente i produksjonen på Tronrud Engineering.

TEKST OG BILDER **STEINAR STEINKOPF SUND**

23-åringen fra Vikersund forteller at hun opprinnelig begynte med hest og hovslaging, men fant snart ut at dette ikke var noe for henne og måtte finne på noe annet

– Jeg har en kjæreste som driver med biloppretting og så er jeg veldig glad i å tegne, forteller hun.

– Jeg søkte meg inn på teknikk og industriell produksjon (TIP) på Rosthaug videregående skole og hadde en sterk plan om å lakkere biler og bli motivlakkere.

I løpet av vg1 fikk hun prøve seg litt på sveising, og syntes først det var litt tungt og ble litt skremt av den sterke varmen. Samtidig ble hun litt fascinert og fattet snart stor interesse for faget.

SVEISING OVERTOK Etter fullført vg1 søkte hun seg inn på vg2 industriteknologi ved Åssiden videregående skole i Drammen og der ble det mer fokus på sveisingen. Hun forteller at hun meldte seg på Buskerudmesterskapet i sveising, og der gikk hun helt til topps i 2015.

– Jeg var i grunnen ikke så veldig interessert i de andre fagene, forteller hun. – I stedet satt jeg mye for meg selv og sveiset.

Lærerne fant etter hvert ut at de

ikke hadde så mye mer å lære henne og hun ble sendt over til OPUS, det fylkeskommunale opplæringscenteret, som hadde sertifiserte sveisere som lærere. Dermed fikk hun muligheten til å utvikle ferdighetene sine videre og fokusere enda mer på sveisefaget.

HØNEFOSS Etter endt videregående skole fikk hun plass som lærling ved Tronrud Engineering på Eggemoen utenfor Hønefoss. Det var ikke tilfeldig at det ble nettopp der, men var resultatet av en del bedriftsbesøk mens hun gikk på videregående skole.

– Vi reiste rundt og så på en del bedrifter og vi besøkte også Tronrud, forteller hun.

– Da bestemte jeg meg for at her ville jeg jobbe. Jeg ringte mye og ba om utplassering og praksis der.

Den unge Modum-kvinnen forklarer at lokalene virket veldig ryddige og ordentlige. Dessuten virket det som de drev med mange forskjellige typer jobber der, og jobbene virket både interessante og spennende. I tillegg fikk hun et godt inntrykk av miljøet på arbeidsplassen. Dermed ble det også slik. Etter endt lærlingtid på Tronrud ble hun også kåret til årets lærling i

Buskerud fylkeskommune og mottok lærlingprisen på 20 000 kroner. Lærlingprisen deles ut av fylkeskommunen som en påskjønnelse til lærlinger som gjør seg ekstra bemerket for sin faglige dyktighet.

– Det er om å gjøre å øve og øve og ha stor interesse for faget, forklarer hun beskjedent.

Hun tror det har en viss betydning at hun liker å tegne og har sans for motiver, dekorasjoner og lakk. Tegneferdighetene sine får hun blant annet bruk for når hun driver med såkalt TIG-sveising. TING er en forkortelse for «Tungsten Inert Gas», sveising med wolframelektrode og brukes til sveising med høy kvalitet og presisjon.

– Da bruker jeg en elektrode som er helt spiss og holder den som en blyant og da blir det en viss likhet mellom tegning og sveising, forklarer hun.

VARIERT Hun forteller at hun på Tronrud er med på mange typer oppgaver, fra å lage rammer til maskiner og maskindeler til svillesager og rengjøringsmaskiner til sykehus.

Den unge moingen jobber i et veldig mannsdominert miljø. Det finnes ikke mange kvinnelige sveisere og i

Den unge Modum-kvinnen driver med flere typer sveiseapparater og tror hun har stor nytte av sin interesse for tegning og dekorasjoner.

Vikersund-jenta Ida Heggeli jobber som sveiser som eneste jente i produksjonen på Tronrud. Hun har utmerket seg for sin faglige dyktighet.

produksjonen på Tronrud er hun den eneste jenta.

– Det er helt greit, mannfolk er enkle å ha med å gjøre, smiler hun.

Vikersund-jenta forteller at hun trives veldig godt i miljøet, men innrømmer at hun av og til må ha hjelp fordi hun ikke er så veldig høy og arbeidet kan være fysisk veldig tungt.

VIL HA DE BESTE Tronrud Engineering var veldig fornøyd med Ida Heggeli som lærling.

– Ida var unik. Hun ble jo kåret til beste lærling, men vi prøver alltid å velge de beste lærlingene, forteller Morten Mo, leder av produksjonsavdelingen ved Tronrud Engineering.

– Vi har som en slags gulrot at de kan få fast ansettelse her hvis de gjør en god jobb. Lærlingordningen fungerer dermed som rekruttering og er veldig viktig for bedriften.

– Gjennom lærlingtiden kan vi forme kandidatene slik vi vil og det er en plan vi har hatt i mange år, legger han til.

Bedriften prøver å skaffe lærlinger som kan bidra til å skape verdier raskt. Derfor får de jobbe med kundeutfordringer fra dag en og får mye ansvar.

Produksjonslederen forteller at bedriften tar imot lærlinger på fire hovedområder, sveising, maskin, elektro og montering og gjerne har flere lærlinger samtidig. En del av det de lærer

er basiskunnskaper som gjelder på alle områdene.

– Vi samler dem på tvers og skaper en felles kultur og lærer dem det grunnleggende innen fagene, forteller han

– Nyansatte er også en del av dette opplegget, legger han til.

Etter at lærlingen har vært gjennom det grunnleggende får de opplæring og spesialisering på hvert sine fagområder.

Bedriften ønsker flere kvinnelige lærlinger.

– På sveis er det sjelden, men det forekommer på de andre fagområdene, forteller han.

– Vi har en kvinnelig lærling på montering nå. Det er fint for arbeidsmiljøet og vi legger vekt på stor diversitet.

YRKE-profilen:

HVEM: Ina Rangønes Libak

ALDER: 29 år

STILLING: Leder i AUF

UTDANNING: Utdannet sosionom

LESTE SIST: Jeg har ennå ikke sett verden, av Roskva Koritzinsky

HØRER HELST PÅ: Akkurat nå: Julesanger

BRENNER FOR: At vi skal løse klimakrisa

HOBBY: Klatre i trær

Flyr høyt i politikken

OSLO Da Ina Libak (29) fløy med «Jeg reiser alene»-skilt rundt halsen som liten, drømte hun om å bli flyvertinne. Nå er hun nyvalgt leder for et AuF som krever yrkesfagpolitikk av henne.

TEKST OG BILDE **SNORRE SCHJØNBERG**

– Drømmen min var å bli flyvertinne. Det er egentlig den eneste drømmen jeg har hatt, men så drømte jeg om å bli sosionom i noen år før jeg ble det, sier Ina Libak.

29-åringen har så vidt rukket å sette seg ned på kafeen der hun møter Yrke midt i mellom møter i NHO og en nervepirrende kveld foran TV-skjermen for å se om KrF ville danne regjering med hennes parti. Det ville KrF ikke, noe Libak og andre i AuF nok er godt fornøyd med.

– AuF mener at løsningen er å gå til venstre. Hvis du vil bli et tydelig alternativ til høyresiden, hvor ellers skal du gå enn til venstresiden? Vi vil aller helst ha rødgrønn regjering med SV, sier Libak på spørsmål om hva hun mener om KrF-flørten i moderpartiet.

Libak svarer fort, sikkert og trygt på spørsmålene. Det kan minne litt om hvordan hun tok valgene i utdanningen: Spontane valg som hun stolte på og som kunne gjøres om på.

Men flyvertinne ble det aldri, selv

om det var den store drømmen da hun som liten pendlet mellom to byer med «Jeg reiser alene» hengende rundt halsen.

– Jeg likte veldig godt å fly, og flyvertinnene var heltene, sier Libak.

MUSIKK UTEN GEHØR Da hun skulle velge videregående, ville hun helst gå teaterlinja, men det fantes ikke i nærheten. Derfor ble det musikklinja, som bare var to timer unna.

– Jeg var veldig dårlig på å synge, på å spille og på alt, men jeg føler det valget var 90 prosent riktig, fordi jeg følte at det var veldig gøy å være del av det operamiljøet i Kristiansund, og jeg fikk møte mange engasjerte mennesker. Men fagene var ikke helt riktig, når du er dårlig i musikk.

– Jeg brukte de videregående årene mer på å bli meg selv. Jeg bodde på hybel, og det var en veldig bli voksenperiode, men jeg hadde gode lærere og syntes ikke det var noe negativt med skolen. Det som ikke var så gøy var at

jeg ikke hadde gehør. Men som veldig mye andre mener jeg videregående årene er om så mye mer enn skolen.

Et annet spontan-valg som føltes enda mer riktig, var da hun gjorde helomvending fra tall og matte og tok sosionomstudier for å bli sosialarbeider i stedet.

– Det var en erkjennelse av at jeg måtte jobbe med mennesker ikke bare med tall. Jeg kunne ikke gjøre noe annet. Det var magefølelsen og jeg har ikke angret på det. For min del er det et perfekt yrke, for du har den mellommenneskelige kontakten og de samtalene med folk, men i tillegg har du det praktiske, håndteringen av ytelsene, lovverket og alt det der praktiske som jeg har tro på å løse i menneskers liv, sier Libak.

SURRET SEG INN I AUF Selv om hun nevnes som en mulig Arbeiderpartileder og statsminister i framtiden, holder Libak fast på at det er sosialarbeider hun skal bli. Det til tross for at hun

allerede har rukket å være valgt inn i kommunestyre i både Averøy og Ås, samt i Akershus fylkesting.

– Jeg meldte meg inn i AuF da jeg var 16 og hadde en litt surrete periode før det. Jeg var med i Natur og Ungdom også fordi venninna mi var med, så vurderte jeg veldig om jeg skulle være med i SU og var på litt møter der, men det var ikke noe for meg. Jeg ville bli med i AuF, men det var ikke noe lokallag der, så da starta vi det, og så kom jeg inn i kommunestyret, og etter det har jeg alltid vært med, sier hun.

– Jeg vet ikke om når du sitter der på de kommunestyremøtene, om du da sitter der og tenker dette vil jeg holde på med i livet. Det er meningsfullt med kommunestyre, men det var en overgang med mye sakspapirer og lange møter. Men jeg tenkte da jeg kom på sommerleir i AuF at det er her jeg hører hjemme.

– *Da du ble nestleder i AuF for to år siden, da ble du heltidspolitiker også, hvordan var det?*

– Jeg ble heltidspolitiker ja, jeg liker egentlig ikke det ordet, det høres så fremmed ut. Men det som var fint med det, var at jeg fikk lov til å bruke all tiden min på AuF, og det er veldig privilegert å få jobbe fulltid med det du er mest glad i. Før det jobbet og studerte jeg i tillegg, men nå kunne jeg legge hjerte og sjela mi i AuF. Det skal jeg fortsette med i to år nå som leder.

YRKESFAG-OFFENSIV Da må hun blant annet møte et AuF som krever et langt mer offensivt ungdomsparti når det kommer til yrkesfagene nå enn for bare noen få år siden.

– Utdanningspolitikk er kjempeviktig. Nå føler jeg at jeg sier noe alle politikere du møter sier, men det er det viktigste egentlig. For det er ett sted du har alle barn og unge samla, det er på skolen. Så hvordan du legger grunnlaget for folks liv, er gjennom skolen. Du skal gi dem både redskapene til å

bli den beste versjonen av seg selv og få et yrket de er glad i, men også alle de andre tingene som er en del av å være menneske. Vi klarer ikke helt det i dag, det er fortsatt sånn at forskjeller reproduseres veldig også i skolene, og når en av fire dropper ut, klarer vi ikke oppgaven vår som samfunn, sier Libak.

– *Men hvordan skal dere i toppen fange det, når politikerne ofte består av en gruppe like mennesker, også i Arbeiderpartiet?*

– Jeg synes vi i AuF var mye dårligere på det før, da hadde vi veldig mange med studiespesialisering som skulle sitte og lage politikk for yrkesfag. Og det sier seg selv at ikke det går. Men så hadde vi en storoffensiv der vi var på yrkesfagskoler og vervet medlemmer, fortalte om AuF, fikk folk med, og satte i gang bedre jobbing med å få yrkesfagpolitikk. Man skal aldri slå seg til ro, men jeg synes det er blitt bedre enn før. Jeg opplever at vi har fått på plass flere fylkeslagsledere også ved å løfte det temaet som gjør at de på yrkesfag opplever at vi også snakker om dem, ikke til dem, for jeg liker ikke det med å snakke til dem, AuF består jo også av de folka, så det er ikke å snakke til dem, sier Libak.

– *Har den offensiven gitt konkrete utslag i politikk?*

– Ja, veldig. En ting jeg føler vi har jobbet veldig mye med, er utstyret. Det var et glemt tema. og så kom det inn mange elever fra yrkesfag som sa at dette må vi gjøre noe med. Det er en direkte konsekvens av at vi har fått inn flere med yrkesfag på møtene våre. Nå mener AuF at vi trenger en utstyrsmillion for å ruste opp yrkesfagene.

HAR DU JOBB, ER DU ARBEIDER Libak kommer tett på toppolitikerne i Norges største parti som AuF-leder. Samtidig leter moderpartiet litt etter seg selv igjen, lammet av dårlige valgresultater og indre strid.

– *Hva er Arbeiderpartiets vei ut av*

krisa, og skal man fortsatt være et parti for arbeiderne?

– En ting er det med arbeiderne, jeg hører folk si vi må vinne arbeiderne igjen. Jeg er opptatt av at man ikke skal definere arbeidere for snevert. I Norge har arbeiderklassen på en måte vært alle som går på jobb. Det er en positiv ting med oss, går du på jobb, er du arbeider. Men jeg tror løsningen på krisa er å slutte å gnue over sin egen krise, og begynne å lage drømmer. Det er det politikk er, og det skal AuF bidra med.

– Vi mener vi må ha et mål om at om ti år skal ungdom i Norge føle seg bra nok som de er, og se positivt på framtida. Så kan du spørre om det er politikken oppgave, men det er jo det, når en av tre ungdommer er bekymret for framtida. Det er politikken oppgave å gi dem håpet om at framtiden kan være god.

– *Men hvordan opplever du at Arbeiderpartiet lytter på dere, tar de dere på alvor?*

– Jeg opplever at de gjør det, og det bør de gjøre også. Det er ungdom i alle samfunn som kommer med nye tanker om hvordan samfunnet skal se ut, føler jeg. De som har holdt på lenge tenker at det er sånn og sånn det må gjøres, sier Libak.

– *Hvordan ser du på det ansvaret du da har som ungdommens stemme inn i voksen-partiet?*

– Helt siden jeg ble valgt har jeg følt på et ansvar om å få gjennomslag for AuF, for jeg er jo valgt av de 14.000 medlemmene vi har. De har tillit til meg blant mange, vi er jo et stort lag. Jeg føler et ansvar for å ivareta den tilliten, sier AuF-lederen.

Det ansvaret har hun i to år til, før perioden som AuF-leder går ut.

– *Det frister ikke å bli statsminister da?*

– Nei, det er sosialarbeider jeg er.

De har blitt en sammensveiset gjeng, elevene på trebåtbyggerlinja ved Plus – skolen i Fredrikstad. Fra v. Irene Thorvaldsen, Adam Solheim, Birkir Thorsteinsson Udby, Alexander Kuløy Løvstrand, Fredrik Aas, Ole Martin Bjørk og Tord Sigmund Aamodt. Foran lærer og klassestyrer John Åge Arntzen.

Bevarer kystkulturen på trebåtbyggerlinja

FREDRIKSTAD De holder en eldgammel tradisjon i hevd, trebåtbyggerne ved Plus – skolen i Fredrikstad. Neste vår kan de første elevene ta fagbrevet. Arbeidsledige blir de neppe, spør læreren, som tror de kan få jobb i hele verden.

TEKST OG BILDER **TERJE HANSTEEN**

– Fellesnevneren for dem som kommer hit, er at de er veldig reflekterte, og at de vil føre trebåttradisjonene videre. De fleste som har vært hos oss har fått jobb etterpå, og trebåtbyggerlinja har fått et

godt renommé siden vi startet i 2013, forteller fagets eneste lærer, John Åge Arntzen (70). Allerede som 16-åring begynte han å bygge båter, og han drev også et båtbyggeri i flere år før han gikk over til termoplast. For fem år siden skulle han egentlig pensjonere seg. Men da skolen

tok kontakt med tilbud om en lærerstilling, var han ikke sein om å takke ja.

FAGBREVET Til Fredrikstad kommer nå både unge og gamle fra hele landet for å lære trebåtbyggerfaget, et av fagene Plus – skolen i Gamlebyen tilbyr.

– Bransjeorganisasjonen Norboat sponser oss hvert år med plass på «Sjøen for alle» i Lillestrøm. Der får vi markedsført oss som skole, sier John Åge Arntzen, den eneste læreren ved trebåtbyggerlinja ved Plus – skolen i Fredrikstad.

Byen har en lang tradisjon å vise til i dette faget, mye takket være Bjarne Aas som gjorde trebåtbyggerfaget internasjonalt kjent fra byen ved Glommas utløp. På det meste var flere titalls menn i sving i båtbyggeriet hans. I dag trekker også treskipsverftet Maritime Center Fredrikstad på øya Isegran trebåtentusiastene hit, hvor gamle teknikker holdes i hevd, og hvor skutene ligger tett i tett.

Neste vår skal fire elever som de første ta fagbrev som trebåtbyggere. Det er nytt av året at Plus – skolen kan tilby vg3 til elevene.

– Fram til i år har elevene bare gått ett år her, men nå får de altså muligheten til å gå to år. Skolen har blitt godkjent for vg3, og dermed kan elevene nå ta fagbrevet her. Ennå veit vi ikke om dette blir en permanent ordning. Det blir spennende også for meg å se hva fagprøven neste år består i, sier en ivrig lærer. – Det er jo ikke alltid like lett å få en lærlingplass, men med et fagbrev i hånda fra Norge kan man få jobb overalt. Det blir derfor spennende å se om de kommer seg ut i verden.

TRADISJONSBÆRERE – Jeg tenkte å søke tilbake i 2013, for jeg synes at trebåter er helt fantastiske. Så er jeg veldig glad i å seile, og jeg elsker å ro. Nå får jeg være med og bygge ei seil-

– Drømmen er å kunne jobbe på skoleskip, som for eksempel Christian Radich, sier Irene Thorvaldsen, den eneste jenta på båtbyggerlinja.

sjekte, dermed er det en drøm som går i oppfyllelse, sier den eneste jenta blant elevene, Irene Thorvaldsen (27) fra Fredrikstad, som er på vg2. Hun har mye å slekte på, for i familien hennes har det vært mange håndverkere.

– Drømmen er å kunne jobbe på skoleskip som for eksempel Christian Radich når jeg er ferdig, ja kunne jobbe med barn og unge.

Tord Sigmund Aamodt (26) på vg3, også han fra Fredrikstad, kan fortelle at det alltid har vært en maritim forankring i familien hans. Selv er han opptatt av tradisjonell trebåtbygging, men merker at ønskene om hva en trebåt skal være kan variere fra elev til elev. Elevene på trebåtbyggerlinja har imidlertid mange fellesnevner, påpeker han.

– Vi er glade i håndverk, og alle er opptatt av det maritime. Å bære tradisjonen videre, er også en målsetting for å gå her. Jeg tror at vi gjør et godt yrkesvalg med tanke på alle trebåtene som er der ute. De trenger reparasjon og vedlikehold. Ved å ta denne utdanningen tror jeg også at vi stiller sterkere

i andre trearbeiderfag, og det kan også være en begynnelse på en videreutdanning, sier Aamodt som lik Thorvaldsen er veldig fornøyd med skolen og skryter av kompetansen til læreren. Ingen av dem angrer på valget de har tatt.

SAMMENSVEISET – Skolen har nå fire elever på vg2 og fire på vg3 i aldersspennet 21 til 30 år. Vi er godkjent for åtte elever, det er en grei og håndterbar masse. Noen er her fra byen, andre kommer utenbys fra. Siden oppstart i 2013 har det vært en jevn pågang av elever, det minste vi har hatt er fem elever. Klassen vi har i år er en veldig fin klasse, de er en veldig sammensveiset gjeng som omgås mye på fritiden og har det hyggelig sammen. Alle er veldig ivrige etter å lære faget, og det blir mange spørsmål underveis, sier lærer og klassestyrer Arntzen.

– *Hva er bakgrunnen til elevene?*

– Den er veldig forskjellig. Vi hadde for eksempel en 60-årig lektor fra Harstad som elev i fjor. Det er det ene ytterpunktet. Det andre ytterpunktet er de som kommer direkte fra videregående skole. Alle må ha vg1 i bunnen, så får de fellesundervisning ved Plus – skolen i Gamlebyen sammen med dem som går på de andre fagene (gullsmedfaget, skomakerfaget og ur – og instrumentmakerfaget).

– *Hvilke forutsetninger må være til stede skal man jobbe som båtbygger?*

– Man må ha lyst til å jobbe med hendene. Noen kommer fra teorifag og vil nettopp det. Og noen avskyr jo teori, derfor må vi prøve å «smugle inn» teorien.

MYE Å LÆRE – *Hva er det elevene skal igjennom i løpet av de to årene de går her?*

– På vg2 lærer elevene mye generelt om båter. Det bygges som regel båter som er klinkerbygd, for eksempel ro/seilsjekte, eke eller pram. De gjennomgår også en del med komposittbygging,

– Å bære tradisjonen videre, er også en målsetting for dem som går her, sier elev Tord Sigmund Aamodt (26).

det vil si at de bygger en jolle etter det som kalles for håndoppleggsmetoden. Deretter en jolle etter vakuuminjiseringsmetoden, som er den mest moderne av byggeteknikkene i dag. I løpet av vårsemesteret er det avsatt tid til fordypning, det betyr bygging av egne prosjekter, for eksempel kanoer eller lignende, forklarer Arntzen.

– Vg3 blir jo preget hele året av at det skal avsluttes med en fagprøve. Verken skolen eller elevene kjenner til hva slags oppgave som blir gitt, vi vet ikke noe annet enn at prøven skal gå over 15 virkedager. Det er derfor vår oppgave å ruste elevene så godt som mulig med allsidige oppgaver. Stor vekt blir lagt på reparasjoner, vedlikehold og restaureringsoppgaver.

KAN BLI LAGT NED – Skolen opplever at mange er interessert i trebåtbygging, men helt fram til nå har vi ikke kunnet tilby siste året. Dermed tør de ikke begynne, fordi de er redde for at de ikke får lærerplass. Ennå aner vi ikke om vg3 blir en varig ordning, vi venter

i spenning på svar fra departementet. Men vi håper så inderlig på en permanent ordning. Hvis vi ikke får det, legges båtbyggerlinja ned fra neste høst, sier rektor Bjørn Tønnesen ved Plus – skolen og legger til at det er fagfolk som er ferdigutdannet, båtbyggerfirmaene etterlyser. Opplæringsbiten ønsker de ikke å ta på seg.

– *Er det viktig for Plus – skolen å ha dette tilbudet?*

– Ja, så absolutt. Det tok oss ti år å få det godkjent. Skolen ønsker å tilby et mangfold innen håndverksfagene. Elevene på linjene lærer mye av hverandre, og får et tverrfaglig utbytte og erfaringsutveksling. Vi er jo dessuten den eneste skolen i Norge som har dette tilbudet. I gullsmedfaget og skomakerfaget har vi hatt et tilbud om vg3 helt siden 1985, til sammenligning. Så vi håper som sagt i det lengste på et varig vg3 – tilbud også på båtbyggerlinja.

15 år gamle Keilee Denny tar imot Yrke med strålende humør. Hun studerer «hospitality» og føler allerede hun har lært nok til å være selvsikker på sitt første jobbintervju.

Kortere vei til yrkeslivet

I Australia er veien til yrkesfaglig kompetanse litt kortere, åpen for alle over 15 år, men ikke så omfattende som her hjemme. Det lokker 2 millioner til yrkesfag hvert år.

TEKST OG BILDER **ANDREA THIIIS EVENSEN**

Australske elever kan begynne å studere yrkesfag når de er 15 år gamle og har muligheten til å velge alt fra ingeniørfag, klesdesign og teknologi, til musikk, hår og skjønnhetsstudier.

I Australia er det en økende interesse for ulike yrkesfag, fra servitørlære

og gartneri. Hovedgrunnen til dette er at de videregående skolene har ordninger som legger til rette for at elevene kan studere fagene, selv om skolen de går på ikke tilbyr yrkesfaglig utdanning.

Siden ikke alle videregående skoler i Australia tilbyr yrkesfag, er det mange

Matthew Hannan (18) holdt på å droppe ut av skolen, men fant nye interesser i faget musikklaere. Nå ser han lysere på framtida.

YRKESFAG I AUSTRALIA:

- Australia tilbyr yrkesfaglig opplæring til alle over 15 år.
- Det tilbys både på egne offentlige utdanningsinstitusjoner, og i privat regi.
- Lengden på studiene varierer kraftig. Fra 6 måneder til 2 år eller mer med videreutdanning i enkeltfag på universitetsnivå.
- Det tilbys fem forskjellige nivåer, med alt fra korte kurs til toårige fulltidsstudier som minner mer om vanlig videregående her hjemme.
- Rundt to millioner elever begynner hvert år på et av de yrkesfaglige programmene. Rundt 400.000 avslutter hvert år.

elever som dermed velger å reise til Hailybury Videregående for å kunne studere på kveldstid. Dette er en av skolene som tilbyr yrkesfag i Australia og de har 3500 elever og over 800 ansatte.

DROPPET NESTEN UT 18 år gamle elev Matthew Hannan holdt på var i ferd med å droppe ut av skolen da han var 14 fordi han følte han ikke mestret de akademiske fagene, men så fant han yrkesfaget musikkklære.

– Da jeg begynte å studere musikk følte jeg at jeg var vellykket for første gang på lenge, det er så fantastisk å ha et annet valg for folk som meg som kanskje ikke takler matte og fysikk, sier Matthew mens han fikler med gitaren sin.

– Muligheten til å gjøre ting praktisk, det er noe du ikke lærer i akademiske fag, og jeg tror ikke jeg hadde utviklet personligheten min om jeg ikke tok fag som dette, forteller han.

Til tross for at Australia ikke har

rene yrkesfag-linjer, er yrkesfagene tilrettelagt slik at elevene får grundig profesjonell opplæring. En vanlig uke for en yrkesfagelev i Australia består av tre til fire dager med akademiske fag og en dag på yrkesfaglig utplassering.

UTPLASSERES Et populært yrkesfag i Australia er «hospitality», der elevene utplasseres som servitører på cafeer eller restauranter en dag i uka, eller på egen skole om de har kjøkken, slik som Haileybury Videregående.

15 år gamle Kailee Denny studerer «hospitality», og føler hun har lært såpass mye om både å lage mat og industrien selv, at hun kommer til å være selvsikker når hun skal på sitt første jobbintervju.

– Jeg er forberedt på det meste nå, ikke bare å skaffe meg jobb, men også det å flytte ut å starte voksenlivet, jeg føler meg forberedt til alt, sier hun.

Kailee er veldig glad hun valgte å studere yrkesfag, men forteller hvordan

mange elever ser ned på valget hun har gjort.

– Når jeg forteller andre elever at jeg studerer Hospitality sier de ofte at jeg kommer til å ødelegge snittet mitt, det er utrolig frustrerende, de aner ikke hvor mye jeg lærer og hvor hardt vi jobber, sier hun.

Lærer Erica De'Angelo mener yrkesfag er viktigere enn noensinne i Australia.

16-åringen Taarani Charret'Dunlop trosset kjønnsrollene og valgte å studere guttedominerte musikkproduksjon. Her får hun blant annet prøve seg på mye forskjellig utstyr, så hun er best mulig kvalifisert til yrkeslivet.

STOR INTERESSE Tidligere rektor Leonie Keaney mener det er en stor interesse for yrkesfag blant Australiske elever, men at det er en viss negativ holdning til fagene.

– Yrkesfag er sett på som mindre verdt enn akademiske fag, så dessverre velger elever ofte bort yrkesfag på grunn av status.

Australia er et av de få landene i verden som fortsatt har rene jente-, og gutteskoler, i motsetning til Norge hvor det nå er over femti år siden den siste rene gutteklassen begynte på skolen.

Til tross for at Haileybury Videregå-

ende er en gutte og jenteskole, blir elevene delt inn i rene gutte-, og jenteklasser i alle akademiske fag. Yrkesfag er det eneste faget der elever av begge kjønn studerer sammen.

SPILLER INGEN ROLLE 16 år gamle Taarani Charret'Dunlop valgte å studere musikkproduksjon til tross for at det er dominert av gutter.

– For meg spiller det ingen rolle at vi bare er to jenter i klassen vår, jeg valgte dette faget fordi det var noe jeg ville gjøre, uavhengig av at jeg er jente, forteller hun.

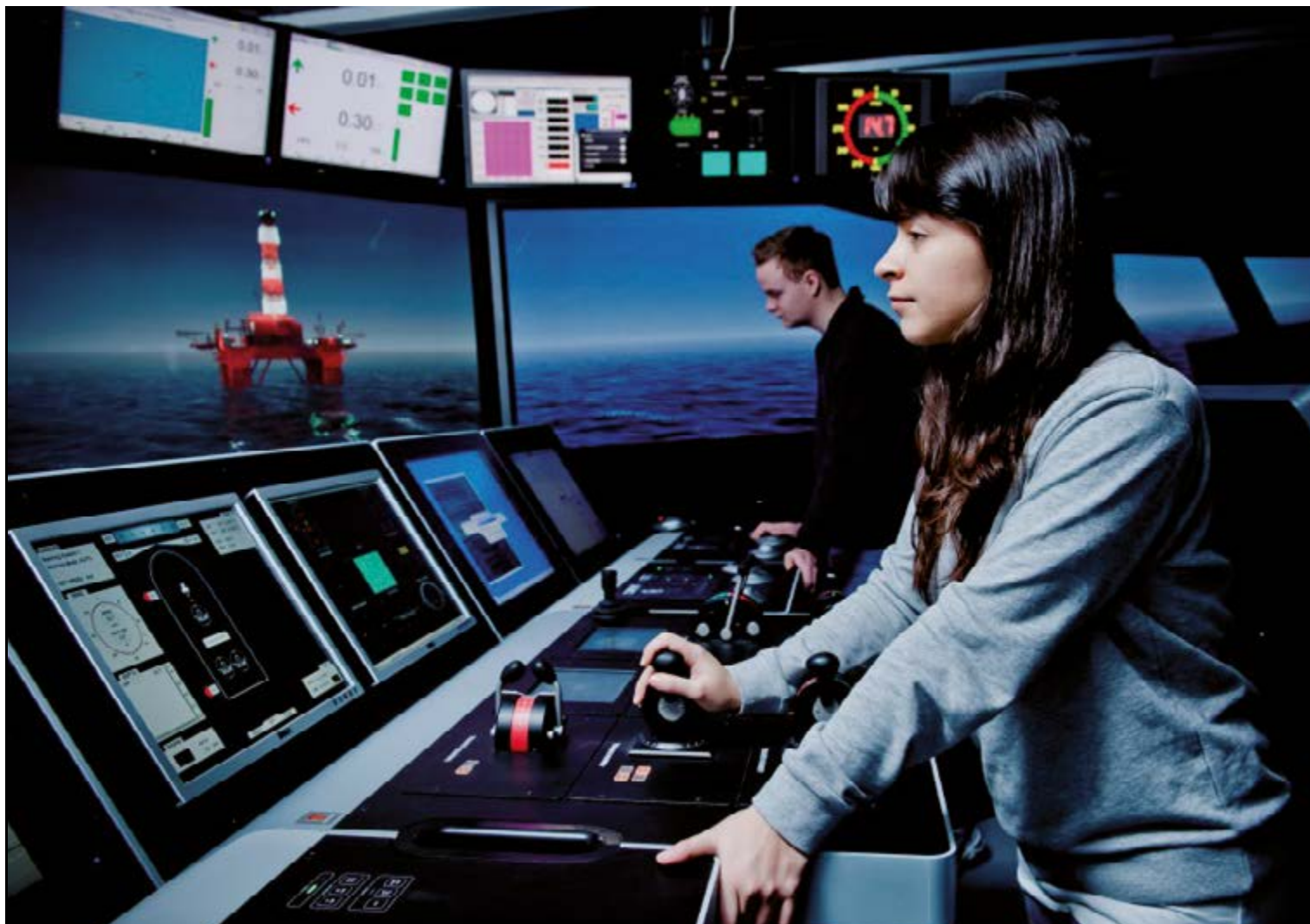
Læreren til Taarani, Erica De'Angelo, har vært musikkproduksjonslærer på Haileybury i 7 år, og føler yrkesfag er viktigere nå enn noensinne.

– Det er så utrolig viktig å introdusere elever til jobbmarkedet de snart skal ut i, og fag som musikk produksjon lar elever følge lidenskapene og interessene sine, sier hun

– Det handler ikke bare om å kunne skrive oppgaver lenger og vi trenger ikke enda flere advokater og leger, vi trenger elever som følger drømmene sine.

Haileybury videregående er en delt skole der gutter og jenter ikke går sammen i akademiske fag. Men på yrkesfag er det annerledes: Her går alle kjønn i samme klasser.

Fagskolen Rogaland

består av alle offentlige fagskoletilbud i Rogaland. Våre studiesteder er i Stavanger og Haugesund. Vi har også nettbaserte studier.

Vi har tilbud innen områdene:

- Maritime
- Bygg/anlegg
- Elektro/automasjon/KEM
- Petroleum
- TIP
- Helse

Les mer om våre tilbud på www.fagskolenrogaland.no

Fremtidsrettet fagopplæring

Mener lærlingene må si fra mer

STEINKJER Dagens lærlinger vet ikke alltid hva de har krav på. Både lærlingombud og Arbeidstilsynet mener lærlingene må si fra oftere om ting ikke er på stell.

TEKST OG BILDER **HÅVARD ZEINER**

Det er en intensiv fagdag som venter de nesten 100 lærlingene som har møtt opp i Steinkjer denne dagen. De kommer fra hele Trøndelag, og temaene strekker seg fra økonomi til trafikk-sikkerhet.

SNAKK Mye handler også om hvordan en skal få mest mulig ut av lærlingpe-

rioden. Ifølge Benthe Asp er det en ting som er viktigere enn alt annet: Stikk hodet fram og spør!

Asp er én av to elev- og lærlingombud i Trøndelag, og i løpet av et år snakker hun med hundrevis av lærlinger over hele fylket. Hun mener det er stort sprik mellom forventningsavklaring og felles forståelse.

– Jeg har alltid hatt tro på den fysiske kommunikasjonen, sier hun.

IKKE TIPP Asp vil ikke gå så langt som å si at elevene har blitt dårligere i muntlig kommunikasjon, men sier vi kan bli bedre på å kommunisere enkelt og tydelig.

– Det samme gjelder lytting. Her

Elevene Silje Balgård (f.v.), Thea Renate Bjørnes, Dina Skjeflo og Anna Jørstad er alle enige om at det er viktig å bli oppdatert på sine rettigheter som lærlinger. Alle er i gang med sitt første lærlingår.

har vi kanskje blitt dårligere. Du lytter dårligere når du holder på med PC og mobil, sier Asp til Yrke.

Hun sier det under lærlingløpet hele tiden dukke opp oppgaver som må dobbeltsjekkes.

– Ikke tipp og gjett. Ingen vil «ta» dere for å spørre! Spør, spør, spør, sier Asp til de lydhøre lærlingene.

ØDELAGT BEIN Arbeidstilsynet er enige i betraktningene til Asp. Seniorinspektør Pål Martin Sørås legger også til at konsekvensene kan bli store

Spør, og gi beskjed om du er usikker: Det er den klare beskjeden fra Benthe Asp. Hun er elev- og lærlingombud i Trøndelag.

om en ikke forstår oppgavene som skal utføres. Han fikk selv merke nettopp det på kroppen da han utdannet seg til snekker på slutten av 1980-tallet. Da lasten på en kran falt rett ned på beina hans, ble drømmen om å bli snekker knust. Siden ulykken for nesten 30 år siden har han måttet bytte ut det venstre kneet fem ganger. Han sier årsaken til ulykken sannsynligvis var at lasten ikke var sikret tilstrekkelig av dem som styrte krana.

– Det alle og enhver tenker er at dette skjer andre folk. Men plutselig en dag så smeller det, sier Sørås til lærlingene.

FAGSKOLE Etter ulykken startet han på teknisk fagskole.

– Det som er mantraet mitt, er at dette kan skje hvem som helst. Det er ingen andre som er sjef i ditt liv. Skikkelig opplæring og instruksjon har dere igjen for hele livet, sier han.

REDDE Sørås sin kollega i Arbeidstilsynet, Bård Presthus, sier det imidlertid er få lærlinger som varsler dem om kritikkverdige forhold ute på arbeidsplassene. Han mener dette kanskje har sammenheng med at elevene er redde for konsekvensene.

– Hvis lærlingene avdekker noe kritikkverdig så vil vi gjerne ha greie på det. Målet er å få en endring for så å sette på plass de som har gjort noe galt, sier Presthus.

BRUK VERNEOMBUDET Arbeidstilsynet benytter også anledningen til å fortelle om verneombudets viktige rolle. Verneombudet er en av de få som har rett og plikt til å stanse farlig arbeid. Sørås sier at langt flere farlige arbeidsoppgaver burde vært stanset.

– Men verneombudet kan ikke være alle steder samtidig. Da er det viktig at alle tar sitt ansvar, spesielt i arbeid som har stor grad av risiko, sier Sørås.

Arbeidstilsynet mener det er viktig

Bård Presthus (t.v.) og Pål Martin Sørås i Arbeidstilsynet mener godkjenningstempleet fra fylkeskommunen ikke automatisk betyr at en lærebedrift driver god opplæring. De mener en bør gå mer i dybden, og savner blant annet et godt internkontrollsystem.

å forsikre seg om at alle har forstått opplæringen og informasjonen som blir gitt.

– Det er ofte de samme elevene som står bakerst i gruppa når ting skal forklares muntlig. Det er de som er usikre. Det handler om mer involvering. Lærlingene må prøves, det er lov å spørre og det er også lov å si nei, sier han.

RISIKOGRUPPE Seniorinspektør i Arbeidstilsynet, Bård Presthus ser utover salen med de fremmøtte lærlingene, før han spør:

– *Hvor mange av dere har mottatt og skrevet under på at dere har fått opplæring?*

Bare et par stykker rekker opp hånden.

Senere utdyper han problemstillingen ovenfor Yrke.

– Årsaken til at unge er mer utsatt er blant annet at de mangler erfaring og kjennskap til jobben. De mangler også bevissthet om hva som kan utgjøre en risiko, sier han.

VIL SJEKKE I en av pausene møter Yrke fire lærlinger. De bekrefter alle at de har fått kunnskap som har satt lærlingtiden i nytt lys.

– Jeg skal spørre om kontrakten min når jeg kommer tilbake til arbeidsplassen, sier Silje Balgård.

I likhet med lærlingene Thea Renate Bjørnes, Dina Skjeflo og Anna Jørstad er hun førsteårslærling. Aller de fire jobber innen omsorgsfag. Noe av det viktigste de har lært i løpet av fagdagen mener de handler om arbeidsmiljøloven og hva de faktisk har krav på. De er rimelig godt fornøyd med den informasjonen de har fått på sine respektive læresteder, men alle er klare på at det kunne vært bedre.

HÅNDBOK Med utgangspunkt i den nyutgitte boka Håndbok for lærlinger av Espen Lynghaug stilte Yrke de fire elevene noe spørsmål om det å være lærling. Lærlingene fra Trøndelag svarte riktig på alle spørsmålene.

Du kan teste deg selv her:

TESTEN:

1. Hvor mange yrkesfag finnes det i Norge?

- A. Cirka 120
- B. Cirka 180
- C. Cirka 200

2. Har du krav på jobb i lærebedriften etter endt læretid?

- A. Ja
- B. Ja, men bare hvis jeg har hatt mindre enn fem dagers fravær per år.
- C. Nei

3. Hvor mange lærlinger kan en lærebedrift ha?

- A. Ingen begrensning
- B. 10
- C. 100

4. Hva er den vanligste måten å beregne lærlinglønnen på?

- A. Halvparten av best betalte medarbeider fordelt på tre år.
- B. Å fordele ett års faktisk begynnerlønn som fagarbeider i bedriften over læretidens lengde.
- C. Tariffbestemt begynnerlønn minus 40 prosent.

5. Hvem sørger for at en bedrift bli godkjent som lærebedrift?

- A. Fylkeskommunen
- B. Staten
- C. Den kommunen der bedriften har sitt hovedkontor.

Fasit: 1B, 2C, 3A, 4B, 5A

KILDE: HÅNDBOK FOR LÆRLINGER, ESPEN LYNHAUG, KOMMUNEFORLAGET 2018

YRKE besøker: Jønsberg videregående skole

STED: Stange i Hedmark

STØRRELSE: 230 elever.
70 ansatte, hvorav 33 lærere.

Kuer: 150 kyr, hvorav 58
melkekyr. 30 årspurker med
oppforing av slaktegris.

Sau: 15 vinterforede søyer.

Skog: 10.000 mål.

Sports- og familiedyr:

Flere raser av kaniner,
samt marsvin, chinchilla,
nymfeparakitter og
dvergapegøyer og en
tarantella.

Planteproduksjon: Eier
cirka 960 dekar dyrket mark.
I tillegg leier skolen cirka
350 dekar mark, det meste

som beite. Cirka 300 dekar
er konvensjonelt dyrket og
består for det meste av korn.

Skolen har også et drivhus
på 300 kvadratmeter, her
produseres blomster.

UTDANNINGSTILBUD:

Yrkesfag og påbygg

YRKESFAGLIG TILBUD:

Naturbruk: Vg1 naturbruk,
Vg2 landbruk- og gartner-
næring og Vg3 landbruk eller
Vg3 naturbruk og studie-
forberedende.

- Teknikk og industriell
produksjon: Vg1 teknikk og
industriell produksjon, Vg2
arbeidsmaskiner.

Rektor Renate Christiansen
Lunde foran den kjente
bygningen som er elev-
internatet på Jønsberg. Svært
få har nok kjørt forbi på E6
mellom Oslo og Hamar uten å
ha lagt merke til bygningen.

I hjertet av matfatet

STANGE Det er en storgård. Og det er en
videregående. Det er hverdagsbolig for
bortimot 50 elever. Og for flerfoldige kyr, griser
og kaniner. Det er en skole midt i matfatet.

TEKST OG BILDER WENCHE SCHJØNBERG

▲ Internatet på Jønsberg.

Kjører du E6 mellom Oslo og Hamar kan du nesten ikke unngå å se Jønsberg der den ruver i landskapet i Stange. Men det er ikke selve skolen du ser. Det er elev-internatet. Helt nyoppusset innvendig, med rom til inntil 50 elever. De fleste som bor på internatet har nå enerom, men det er også mulig å bo to og på hvert rom.

LENGST UNNA Det er først og fremst elevene med lang vei som bor på internatet. De fra helt sør i Hedmark, eller fra lengre nord, i Ringsaker, selve Prøysen-landet.

Her yrer det av liv på ukedagene. I helgene er det mer stille. Noen, som har helgejobb i nærheten, får bli igjen. Andre må bli igjen fordi de jobber på gården. Melkekuene skal melkes, selv om resten av skolen tar helg.

Rektor Renate Christiansen Lunde beskriver en omfattende restaurering av internatet fra 1913, som er et verneverdig bygg.

- Det er blitt helt annerledes, sier hun.
- Før var det lange, triste korridorer og fellesdusj og toaletter i kjelleren. Nå er det mulig å dusje i en mer privat

dusj, vi har flere dusjrom og toaletter i korridorene. Vi har fått positive tilbakemeldinger på at elevene trives, sier hun.

MASKINER Det er en gård, men det er også en skole. Vi begynner med maskinene, eller det vil si menneskene som jobber med dem, og underviser om dem. Vi begynner på teknikk og industriell produksjon (TIP). Først treffer vi Magnus Høye, som er studieleder for studiespesialisering og tip.

Han beskriver de høye kravene som er nå til fagarbeidere som skal reparere landbruksmaskiner.

- De som går vg2 arbeidsmaskin, blir arbeidsmaskinmekanikere eller det vi før kalte landbruksmekanikere. Det er utrolig mange kompliserte prosesser med elektronikk og annet som må forstås for å reparere maskinene nå, sier han.

Inne på tip treffer vi lærer Bjørn Olav Myren og elev Maria Engen Sanne. Begge er enige i det Magnus sier, mye må kunnes for god landbruksmekaniker å bli.

- Jeg har alltid hatt lyst til å bli landbruksmekaniker, sier Maria.

- Vi har bra miljø i klassen, og jeg liker å skru.

- Elektro er et mattefag hvor du må kunne både ohms lov og effektloven, og må kunne bruke dem riktig. Markedet skriker etter gode mekanikere, sier lærer Bjørn Olav.

Det begynner å nærme seg pause. Vi har lyst til å se innsiden av det mest kjente bygget på skolen. Internatet.

MÅ RYDDE LITT Men vi trenger en som kan vise oss det. Selv om nesten halvparten av elevene bor på internat, er nå plutselig selvsagt de fleste vi spør ikke hybelboere.

- Konrad, foreslår en jente.
- Han bor på internatet.

Konrad Østeberg (18) trekker litt på det. Hybelen er rotete. «Spiller ingen rolle», sier vi.

Han sier han gjerne tar Yrke med, så vi får se, men først må det altså ryddes. Da rydder lærerne plass i skoledagen så Konrad Østeberg skal få alt på plass.

NATURBRUK Imens er vi inne på naturbruk. Her møter vi både vg2- og

- ▲ Det er ærverdig og gammel på Jønsberg. Her fra hovedbygningen, styrerommet.
- Fremtidig melkeku
- ▼ Her er framtidas landbruksmekanikere på Jønsberg sammen med lærer Bjørn Olav Myren

▲ Disse fire, Ola Storsveen Storbek, Guro Afseth, Ole Bratberg Kylstad og Aina Helseth Nordby, går alle på landbruk.

◀ Anita Sunde er avdelingsleder for naturbruk.

vg3- elever. De beskriver gode skolehverdager. Blanding av teori og praksis. Mulighet til mange senere yrkesveier. Ikke minst dersom de velger påbygg og tar kjemi og matematikk.

– Vi har gode resultater, sier rektor Renate Christiansen Lunde.

– Skoleåret 2017/18 hadde vi 89 prosent gjennomføring på naturbruk, tip og påbygg samlet, fortsetter hun.

IKKE BARE BØNDER – Vi er jo en gammel landbruksskole, men har også tip, og påbygg. Begge disse mulighetene er viktige for elevene våre. Vi ser at det trengs gode fagfolk med god praktiske ferdigheter og også teoretiske kunnskaper, sier hun.

– *Hva blir elevene som går ut herfra? Havner de stort sett på egen gård i landbruket?*

– Våre elever blir alt mulig. Alt fra lege til politi til lærere. Det er klart det er mange som skal overta eget gårdsbruk. Men mange har også et annet yrke, selv om de blir bonde, og mange driver attåtnering på gården, og de har stor glede av ungdomsbedrift som alle

på naturbruk har på vg2 som metode, sier rektor.

DET GRØNNE SKIFTET Også Anita Sunde, avdelingsleder for naturbruk, mener det varierte tilbudet til elevene, er viktig for at de skal ha flere bein å stå på siden. Mange skal ta over gård. Andre er opptatt av landbruk. Andre igjen er har friluftsinnterese eller ønsker å arbeide med dyr og natur.

– Som flere arbeider også vi med å få tak på alt som ligger i begrepet det grønne skiftet. Men det er klart vi er opptatt av å få lagt til rette for en bærekraftig utvikling, noe vi har et tverrfaglig samarbeid om, sier hun.

På Jønsberg har de smådyr, hest, friluftsliv, tilbudet er variert.

– Noen er her for å ta agronomen, andre tar påbygg for å gå videre til for eksempel universitet på Ås, sier Sunde.

Fire av elevene på naturbruk er Guro Afseth (18) fra Furnes, Ole Storsveen Storbek (18) fra Løten, Ole Bratberg Kylstad (18) fra Furnes og Aina Helseth Nordby (18) fra Espa.

De går alle på vg2 og har alle ulike

mål. Guro skal ta påbygg, målet er å komme inn på politiutdanning, eventuelt veterinærstudiet.

– *Har du en gård du skal overta?*

– Nei, eller jo, hvis jeg holder på kjæresten jeg har, sier hun og ler litt.

VIKTIG Å VÆRE AGRONOM Ola fra Løten har gård. Han driver med svin, sau, storfe, korn og gress. Han sier han satte stor pris på ungdomsbedrift, og mener det er nødvendig å ta utdanning som agronom for å kunne overta gården.

– Jeg har vært interessert i gårdsdrift hele livet. Jeg jobber også ved siden av, brøyter på E6. Men synes det er viktig å ta utdanning, sier han.

Det er også Ole fra Furnes enig i. Selv om han også har gård han skal overta, mener han det er viktig å gå skole selv om yrkesvalget er tatt.

– Du vet heller aldri når det kan komme regler som sier at du må være utdannet agronom for å drive en gård, sier han.

Aina fra Espa skiller seg ut. Hun har ingen gård hun skal overta, og hun kommer heller ikke fra gård.

Lærer Bjørn Olav Myren på arbeidsmaskiner og elev Maria Engen Sanne trives i kjeledress på verkstedet.

Ole Bratberg Kylstad demonstrerer melkemaskinen for kalver.

Framtidens agronomer fra Jønsberg, Ola Storsveen Storbek, Ole Bratberg Kylstad og Aina Helseth Nordby

▲ Her er damen som sørger for at ungdommene på internatet kommer seg opp om morgenen. Hun går innom og sjekker, dersom ikke alle er på plass. – Men når jeg vekker, er det allerede for sent, da har de forsovet seg, sier den blide damen som har ansvaret for husstellet på internatet.

◀ Ole Baldishol og Maria Vilster er elever på påbygg

– Jeg begynte på helse- og oppvekst-fag, så gikk over hit. Jeg er glad i dyr. Jeg tenker på å ta påbygg. Målet er å bli dyrepleier eller ambulansefagarbeider, sier hun til Yrke.

FJØSET OG FØDENDE KU I påvente av at Konrad skal få ryddet på internatet tar Aina, Ole og Ola Yrke med en tur ned i fjøset. Der er det kalving på gang. Journalisten, som er opprinnelig drabantbyjente fra høyblokk, har aldri sett en kalv komme til verden, og vil gjerne få med seg det. Klovene er så vidt ute – det diskuteres mellom lærere og elever, hvor langt er hun kommet i fødselen, rekker vi oppom internatet først? Vi vet jo at vi er ventet der oppe.

Ja, mener flertallet. En fødsel kan ta tid.

Undertegnede går med på planen, men kjenner at det banker litt ekstra i hjertet som nesten har steget oppi halsen. Det er jo en kjent sak at fødsler ikke alltid forløper etter planen, men internatet er også spennende.

PLIKTOPPFYLLENDE Vi må oppom skolen på vei til internatet. Tida rundt den fødende kua har tatt så pass tid, at Konrad har rukket å rydde, og også rukket å komme seg tilbake på skolen igjen. Men veien mellom skole og internat er heldigvis ikke lang.

I gangene møter vi også på Camilla Håkensveen. Hun arbeider som renholder på Jønsberg, men tar smilende også på seg et slags ansvar som husmor på internatet, og medgir at det er en del elever hun har fått opp om morgenen, ja.

– Og står de ikke opp, må jeg jo sjekke hvordan det står til med dem, se om de er syke, om de behøver noe og slikt, sier hun.

Også Konrad innrømmer å ha blitt vekket av henne, en gang eller to.

PIZZA Det lukter pizza i korridorene nå, for det er pizza til lunsj. Flere tar den med bort på internatet. Etter å ha sett på Konrads sine to rom, han har fått dobbeltrom alene, og det er så ryddig at vi knapt ser annet enn seng, skap og stol og bord, blir vi med bort til en av hans beste venner, Tommy Sætra fra Kongsvinger.

– Her spiller vi en del tv-spill, sammen, forteller guttene.

Vi får også se oppholdsrommet, der Maren Elton Ottestad og Anette Berg-Kløvstad sitter og tar pause. Begge trives på Jønsberg, sier de.

På vei ned til fjøset rekker vi også en snakk med to påbyggelever. Vi møtes ved stabburet, der en staselig storgård, Jønsberg.

Maria Vilster (20) fra Øvre Vang går påbygg for å komme inn på journaliststudiet.

Ole Baldishol (19) fra Nes i Ringsaker synes det er greit å ta med påbygg, på toppen av agronomutdanningen.

Han har en gård han har odel på. Også Maria har en gård på morens side som det kan hende hun skal ta over, men drømmen om journalistikk veier akkurat nå tyngst.

– Men er det tungt å ta påbygg? Dere skal jo igjennom et stort pensum på ett år?

– Vi tar det over tre dager i uka, de fleste jobber de andre to dagene. Vi gjør det for å få generell studiekompetanse i tillegg til fagbrevet. For en del er nok spesielt norskfaget krevende, men jeg

▲ To gode venner på internatet, Tommy Sætra og Konrad Østeberg.

► Fellesstua på internatet. Tommy Sætra, Konrad Østeberg, Maren Elton og Anette Berg-Kløvstad.

elsker norsk, og elsker å skrive, så jeg trives svært godt, sier Maria.

Også Ole synes det er greit å komme igjennom, særlig ettersom det bare går over tre dager i uka, men medgir at det av og til hopper seg opp med oppgaver som skulle vært løst.

FØDSEL Vi har også en oppgave som skulle vært vært løst, det er fødsel på gang i fjøset. Fra staburet til fjøset går turen litt ekstra fort.

– Nå er kalven akkurat ute, sier driftsleder Martin Galgum.

Faglærer Anders Nylend smiler.

– Jeg gikk forbi her, og så hun holdt på. Så snudde jeg og kom tilbake. Da var ungen ute.

Det viser seg at det er en gutt. I løpet av den snau halvtime vi sitter og beundrer han tar han sine første vaklende skritt bort til moren.

Hun steller med ham, vasker ham, og er på plass.

Et under har skjedd i fjøset på Jønsberg.

► og endelig kom kalven

Tynset opplæringscenter ansetter mange innvandrere:

- Mennesket er viktigst

Internasjonalt: Saleeban Gedi fra Somalia, Manuela Ciutac fra Romania og Kim Van Thi Tran fra Vietnam har alle fått jobb av rektor Svanhild Næverdal (nummer to fra høyre) i Tynset opplæringscenter.

TYNSET - Ola eller Achmed? Navn og hudfarge, etnisitet og religiøst ståsted er uinteressant. Det er mennesket, og den enkelte søkers kompetanse, som er viktig for oss, sier rektor Svanhild Næverdal i Tynset opplæringscenter. Hun ansetter fagfolk fra hele verden.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

I fjor fikk om lag 150 innvandrere opplæring ved senteret som ligger midt i Tynset sentrum i Hedmark. Tynset og Nord-Østerdal er blitt svært internasjonalt de senere årene.

Når man går inn i kantina i lunsjen, når alle elevene samles for å spise, er det som om hele verden samles i et rom.

– De fleste elevene våre er flyktninger som har flyktet fra krig eller politisk uro i sine hjemland. Noen er kommet for å gjenforenes med familiene sine. Noen er arbeidsinnvandrere som vil lære norsk, sier rektor Næverdal.

SPEILER De ansatte gjenspeiler mangfoldet svært godt.

– Tynset opplæringscenter hadde 23 ansatte i januar i år. Åtte av dem er innvandrere, sier hun.

En kvinnelig fagleder fra Romania i bosetting og introduksjonsavdelingen. En kvinnelig sekretær fra Vietnam. En mann i norskundervisning fra Somalia. En mann, programveileder, fra Senegal. En mannlig prosjektmedarbeider fra Mexico. En kvinnelig bosettingskoordinator fra Litauen. Og en kvinnelig kantinearbeider fra Tyskland.

DE BESTE – Når jeg ansetter folk, er jeg ute etter de beste fagfolkene. Jeg ser på søkerens kvalifikasjoner. Kompetansen til innvandrere og etnisk norske vurderes likt. Jeg har ingen spesifikk politikk for å ansette folk fra andre kulturer eller andre land. Men jeg er bevisst «fargeblind» når jeg ansetter folk, sier rektor Næverdal.

Hun får bekreftet innvandrernes formelle kompetanse fra hjemlandet med hjelp av NOKUT.

– Når jeg innkaller til intervju ser jeg på formell og uformell kompe-

Rektor Svanhild Næverdal står her ved Saleeban Gedi som gir norskundervisning til Farhiya Mohamed Hassan i Tynset opplæringscenter.

tanse. Personlig egnethet og gode samarbeidsevner er alfa og omega. Det er egentlig tilfeldig at vi har så mange innvandrere ansatt, sier hun.

SAMARBEID Tynset opplæringscenter er et interkommunalt samarbeid mellom kommunene Tynset, Alvdal, Folldal og Tolga i Nord-Østerdal. De driver opplæring i norsk og samfunnskunnskap for innvandrere i alderen 16 til 67 år. De gir også språktrening på arbeidsplasser i kommunene hvor innvandrerne bor.

Opplæringscenteret har en egen bosettingsavdeling. De er ansvarlige for bosetting av flyktninger i Tynset kommune. Og de tilbyr veiledning til alle innvandrere i kommunen, inkludert arbeidsinnvandrere.

– I et internasjonalt miljø som hos oss, må man forstå verden, ikke bare

ut fra norsk kulturbakgrunn, men ta hensyn til at folk kommer fra mange forskjellige kulturer. Verden er ikke svart-hvit, men full av farger. At vi har

ansatte fra forskjellige steder i verden, tror jeg er en fordel med tanke på å forstå elevene våre, sier rektor Svanhild Næverdal.

Fagleder Manuela Ciutac flyttet fra Romania til Alvdal i Hedmark.

ROMANIA Manuela Ciutac fra Romania fikk jobb som fagleder i Tynset opplæringscenter etter at hun kun hadde vært noen måneder i Norge. Hun lærte norsk superraskt.

– Fantastisk! Det var fantastisk å få denne jobben, sier hun. Etter 100 avslag på jobbsøknader, trodde hun ikke det var mulig for henne å få en slik jobb som innvandrere.

Manuela var kommunikasjonsleder i miljøverndepartementet i Romania da hun flyttet til sin mann i Norge for noen år siden. Nå arbeider hun med integrering av flyktninger.

– Jeg bruker meg selv som eksempel, når jeg skal hjelpe innvandrere til å komme seg inn i det norske samfunnet. Nøkkelen til å lykkes, er å lære det norske språket. Hvis du ikke kan språket, får du heller ikke arbeid. Ingen skal nave, sier rumenske Manuela.

I resepsjonen i Tynset opplæringscenter sitter Kim Van Thi Tran som flyttet fra Vietnam i 2010. Hun har selv fått norskopplæring i Tynset opplæringscenter!

Sekretær Kim Van Thi Tran flyttet fra Saigon i Vietnam til Norge for noen år siden.

Saleeban Gedi flyttet fra borgerkrigen i Somalia og har bodd i Norge i 29 år.

– Lærerne var veldig flinke. Derfor ble det lettere å lære, sier hun.

Hun jobbet to år som vikar i økonomiavdelingen i Tynset kommune, før hun fikk jobb som sekretær i opplæringscenteret.

– Jeg trives veldig godt i Tynset opplæringscenter, sier hun.

FLYKTET I et av klasserommene til Tynset opplæringscenter møter vi Saleeban Gedi fra Somalia. Han underviser i norsk og følger opp elevene når de får språktrening på forskjellige arbeidsplasser, alt fra butikker til gårdsbruk.

Saleeban snakker somalisk, swahili, arabisk, engelsk og norsk flytende.

Somalia var et av Afrikas beste land før borgerkrigen brøt ut på 1980-tallet. Hjembyen hans ble lagt i ruiner, og han flyttet fra krigen.

Etter 29 år i Norge kan han formidle den norske kulturen og fortelle innvandrerne hvordan det norske samfunnet fungerer på alle områder. Når han samtidig har svært god kunnskap om språket og kulturen til innvandrerne, spesielt de som kommer fra Afrika og

landene i Midtøsten, så er det mye lettere å lykkes med undervisningen.

HÅPER – Når jeg ser elever lykkes, føler jeg at har jeg har gjort noe viktig, sier Saleeban.

Tynset opplæringscenter håper innvandrerne som er kommet til Tynset og Nord-Østerdal blir boende der.

– *Hvilke råd vil rektor Svanhild Næverdal gi til andre opplæringssteder, eller andre arbeidsplasser, for å få flere innvandrere i arbeid i Norge?*

– Vær åpen ovenfor alle som søker. Ikke legg vekt på navn, hudfarge, etnisitet eller religion. Dere må våge. Kompetansen til innvandrerne kan være viktig for din del av landet og for din virksomhet, enten du driver med opplæring eller skal ha arbeidskraft til annet arbeid, sier rektor Svanhild Næverdal i Tynset opplæringscenter.

Teikn abonnement på tidsskriftet Yrke no

Foto: Shutterstock

MEDLEMMAR I
UTDANNINGSFORBUNDET
150,- kroner i året

ORDINÆRT ABONNEMENT
300,- kroner i året

Bestilling:
abonnement@utdanningsnytt.no
24 14 23 30

YRKE

Yrke kjem ut fire gonger i året og er det einaste fagbladet i Noreg med fokus på yrkesopplæring, aktuelle og utdjupande intervju, reportasjar og artiklar frå føretak, skolar og andre opplæringsinstitusjonar.

Faglærere og studenter samlet rundt bordet. Det er fra venstre Ingunn Eltervåg, Ole Kristian Olsen, Thu Minh Ly, Bodil Aske, Anne Merethe Andreassen, Tone Hodneland, Kongestøl, Merete Lea, Ivan Solbakken og Ester Tjernsvoll.

Mange voksne studenter i Rogaland

STAVANGER Fagskolen Rogaland tilbyr toårig videreutdanning i helsefag.

Mange av studentene vil lære mer om psykisk helse og rusarbeid, da dette ofte er en del av arbeidshverdagen.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Opplegget på Fagskolen Rogaland er godt tilrettelagt for voksne studenter. Du kan enten få stedsbasert undervisning, der du møter opp på skolen i Stavanger en dag i uken, eller velge nettbasert opplæring. Her kommer studentene fra hele landet. De samles sjeldnere, men kan kontakte lærer Ole Kristian Olsen, når de har behov for det, og få raske svar. Opplegget er smidig og fleksibelt, og kan tilpasses yrkeslivet. Begge løpene er toårige med ti ukers praksis og gir 60 fagskolepoeng.

Flere studier er i gang, og det aller

mest populære er psykisk helsearbeid og rusarbeid. Her er det nå to fulle klasser.

– Vi har veldig motiverte studenter, som har jobbet noen år og vet hva de vil. Opplegget er praktisk rettet, men kan nok bli travelt for enkelte, som studerer samtidig som de jobber, sier faglærerne Ester Tjernsvoll. De to lærerkollegene Ingunn Eltervåg og Ole Kristian Olsen nikker og er enige. Alle tre er sykepleiere i bunnen.

En del av søkerne til helsestudiene på fagskolen er ansatt i små stillinger. Dette vil de gjerne gjøre noe med, og

med bedre kvalifikasjoner kan de få mer å gjøre.

Et annet pluss når du har fullført fagskolen, er at årslønnen i en full stilling stiger med 20.000 kroner.

– Det kan være en fordel for mange av studentene at de ikke er helt unge. Livserfaring kommer godt med når du skal jobbe psykisk helse og rus, sier Ester Tjernsvoll.

Flertallet av studentene som søker seg til fagskolen er godt voksne, med forskjellig bakgrunn. Her er historien til fire av dem.

ANNE MERETHE ANDREASSEN (51):

Sluttet å telle penger og gikk i datterens fotspor

– Tidligere jobbet jeg hos Nokas her i Stavanger og tellet penger, så jeg har en bakgrunn fra salg- og service. Datteren min er utdannet helsefagarbeider og snakket varmt om yrket, og jeg har tatt meg av den syke onkelen min, så dette var bakgrunnen for at jeg skiftet yrke. Jeg gikk helsefag og tok fagbrev, og da jeg fylte 50 søkte jeg fagskolen. Nå jobber jeg i 80 prosent stilling på et sykehjem for yngre demente og her ekstrajobb i en bolig for personer med rusproblemer og psykiske lidelser. Det er spennende å lære mer om temaet på fagskolen, jeg får knagger å henge kunnskapen på og husker bedre.

MERETE LEA (43)

Ble rammet av oljekrisen og måtte finne noe nytt

– I 2015 ble jeg tatt av oljekrisen. Jeg jobbet som trainee-koordinator i et oljeserviceselskap, og ble rammet da oppsigelsene kom. Den første tiden søke jeg flere stillinger, men det var mange om beinet. Siden 1996 har jeg også jobbet deltid på et sykehjem, om nå forhørte jeg meg om mulighet for fagbrev og fikk innpass via realkompetanse. Men det var vanskelig å få jobb, selv med papirene i orden. Nå jobber jeg på en akuttavdeling for rus og psykiatri, og det vi lærer her på fagskolen er kjemperelevant for hva jeg driver med. Alt skjer så fort, og det er godt å ha kunnskap om kommunikasjon, etikk og mye av det andre vi lærer, i bunnen.

TOVE HODNELAND KONGESTØL (55)

Ble lei av å smile hele tiden og skiftet jobb

– Jeg har jobbet i hotell- og restaurantbransjen i mange år, så du kan godt si at der serverte jeg alkohol og nå rydder jeg opp innen rusomsorgen. I en restaurant går du og smiler hele veien, uansett hva som skjer. Til slutt var smilet så falskt at det nesten sprakk, og i stedet for å bli sur, var det bedre å skifte jobb. Jeg ville gjerne ha kontakt med folk, ble assistent på aldershjem, og tok fagutdanningen på kveldstid mens jeg var i full jobb. Senere har jeg vært ansatt i hjemmesykepleien og vært frikjøpt for å ta meg av fosterbarn. Da jeg skulle ut igjen, ville jeg ikke ha flere fysisk tunge løft, og har fått jobb på en rusavdeling. Der har jeg god nytte av det jeg lærer her på fagskolen.

IVAN SOLBAKKEN (45)

Får bruk for psykiatri i ambulansetjenesten

– Til daglig veksler jeg mellom seks uker i ambulansebil og seks uker i ambulanserbåt, og ved siden av full jobb går jeg på fagskolen. På jobb fungerer vi ofte som en psykiatriambulans, og jeg manglet kunnskap om psykiske lidelser. Er det snakk om selvskading, kan jeg fikse kuttet, men jeg må forstå mer av hva som ligger bak. Da er fagskolen viktig. For en tid siden tok jeg paramedic-utdanning, og har vendt meg til studentlivet. Bestemoren min kjørte ambulanse i Suldal i 15 år, og hun hadde de siste vaktene sammen med meg.

Ambulanseutdanningen tok jeg i forsvaret, og jeg har jobbet i luftambulansen, men der ble det mye redningsteknikk og lite pasientkontakt. Dette savnet jeg. Folk pleier å fleipe med at jeg deltar under Ekstremsportsveko på Voss for å roe nervene.

Helt sterilt for Thy og Bodil

- Legene får ikke gjort jobben hvis ikke vi gjør vår

STAVANGER Dårlig hygiene og smitte er ord som ingen sykehus vil bli koblet til.

Thy Minh Ly (44) og Bodil Aske (52) er begge blitt oppfordret til å studere på fagskolen for å gjøre en enda bedre jobb i sterilsentralen på Stavanger universitetssykehus.

TEKST OG BILDER **KARI KLØVSTAD**

Det er en liten rusletur mellom lokalene til Fagskolen Rogaland og sykehuset der Thy Minh Ly og Bodil Aske jobber sammen til daglig. Før de kan gå inn i

selve sterilsentralen, nå de på med stram hette, grønn frakk og nye plastsokker på føttene. Samme utstyret får fotografen, som lover å bevege seg forsiktig der

inne. De ansatte alternerer mellom oppdragene, og på en vegg summer en rad med flunkende nye vaskemaskiner, som rengjør raskere og bedre enn de gamle. I egnede esker blinker det i tenger og annet utstyr, som blir kontrollert under sterkt lys og pakket forsvarlig til det skal brukes neste gang.

– Legene får ikke gjort jobben sin, hvis ikke vi gjør vår. Nå er steriltforsyningstekniker blitt en fagutdanning, og vi vil gjerne ha denne spisskompetansen, sier Thy og Bodil, som møter stor velvilje hos arbeidsgiveren når de tar videreutdanning.

– Sykehusutstyret blir stadig mer avansert, og vi må kunne å rengjøre det, ellers kan det oppstå en katastrofe.

Skal oppgaven forklares enkelt, så gjelder det å få bakteriene til å dø.

På fagskolen undervises det i fem emner. Det er hygiene, smittevern, desinfisering, sterilisering og et punkt

Thy Minh Ly sjekker utstyr under kraftig lys.

De ansatte på sterilsentralen alternerer mellom arbeidsoppgavene, og her pakker Bodil Aske rent utstyr som er klart til bruk.

som er kalt fordypning. Alt dette kommer til nytte i det daglige arbeidet.

SIKKERT Thy Minh Ly er utdanner helsefagarbeider, og jobbet tidligere på barselavdelingen på sykehuset. Men hun klarte ikke omstillingen til tredelt turnus, og var ute av helsevesenet noen år. Denne våren søkte hun seg til sterilsentralen, som er en sikker arbeidsplass, i et distrikt med høy arbeidsledighet.

– Fagskolen er viktig for å få spisskompetansen vi trenger til å gjøre en god jobb, sier Thy Minh Ly.

FAGBREV Bodil Aske har bakgrunn fra handel- og kontor, men har i mange år jobbet som ekstravakt på sykehjem. Der fikk hun ikke fast jobb fordi hun ikke hadde fagbrev, så da hun hadde nok praksis, tok hun prøven som privatist.

– Jeg fikk jobb på sterilsentralen i

august 2016, og lederne oppfordret oss ansatte om å ta fagskolen. Da får alle lik kunnskap og kompetanse, og vi kan ha praksisen der vi jobber. Jeg har en

opplæringsansvarlig og andre dyktige medarbeidere rundt meg på jobben. På fagskolen får jeg også flettet inn det teoretiske, sier Bodil Aske.

Bodil Aske (til venstre) og Thy Minh Ly jobber side om side på sterilsentralen, og nå tar også begge utdannelsen som sterilforsyningstekniker ved Fagskolen Rogaland.

Småfornøyd med yrke-budsjettet

OSLO Elevorganisasjonen lette med lys og lykte etter yrkesfagmillionene i årets statsbudsjett. De skulle gjerne sett en større satsing på flere områder.

TEKST SNORRE SCHJØNBERG

Det er yrkesfagenes år i år, og derfor var det knyttet ekstra spenning til hvorvidt det kom til å prege statsbudsjettet regjeringen la fram i høst, og budsjettenigheten den til slutt kom fram til med KrF.

– Vi skulle nok gjerne sett at det ble pusha på litt mer på noen satsingsområder. Det er særlig utstyrsparken det gjelder. Der ønsker vi en stor satsing det kommende året, som vi ikke ser i statsbudsjettet, sier Erik Holden, sentralstyremedlem i Elevorganisasjonen og yrkesfag-ansvarlig.

– *Hvordan bør den satsingen være?*

STOR SATSING – Den må være veldig stor. Det er mye utdatert utstyr, og det er mye som må kjøpes inn. Så vi må legge litt press på regjeringen der. Vi må jobbe for at det blir mer på budsjettet neste år, så får vi også se på andre tiltak som tilskuddsordninger og sånn, sier Holden.

I statsbudsjettet er det ifølge kunnskapsminister Jan Tore Sanner satt av en pott på 100 millioner til yrkesfag. Denne potten er fordelt på flere forskjellige departement.

Yrkesfagene var også noe finansminister Siv Jensen la ekstra vekt på da hun leverte sitt budsjettforslag til Stortinget. Hun sa da at regjeringen satser på yrkesfaglig fordypning, etter- og videreutdanning av yrkesfaglærere og modulbasert utdanning i bygg- og anlegg og helsefag.

– Det er en solid pott yrkesfagene har fått i år. Vi jublet spesielt litt for rundt 12 millioner til mer praksisrettet undervisning. Det er viktig at skolen ikke bare skal være teori, man må kunne utøve yrket sitt i praksis, sier Holden.

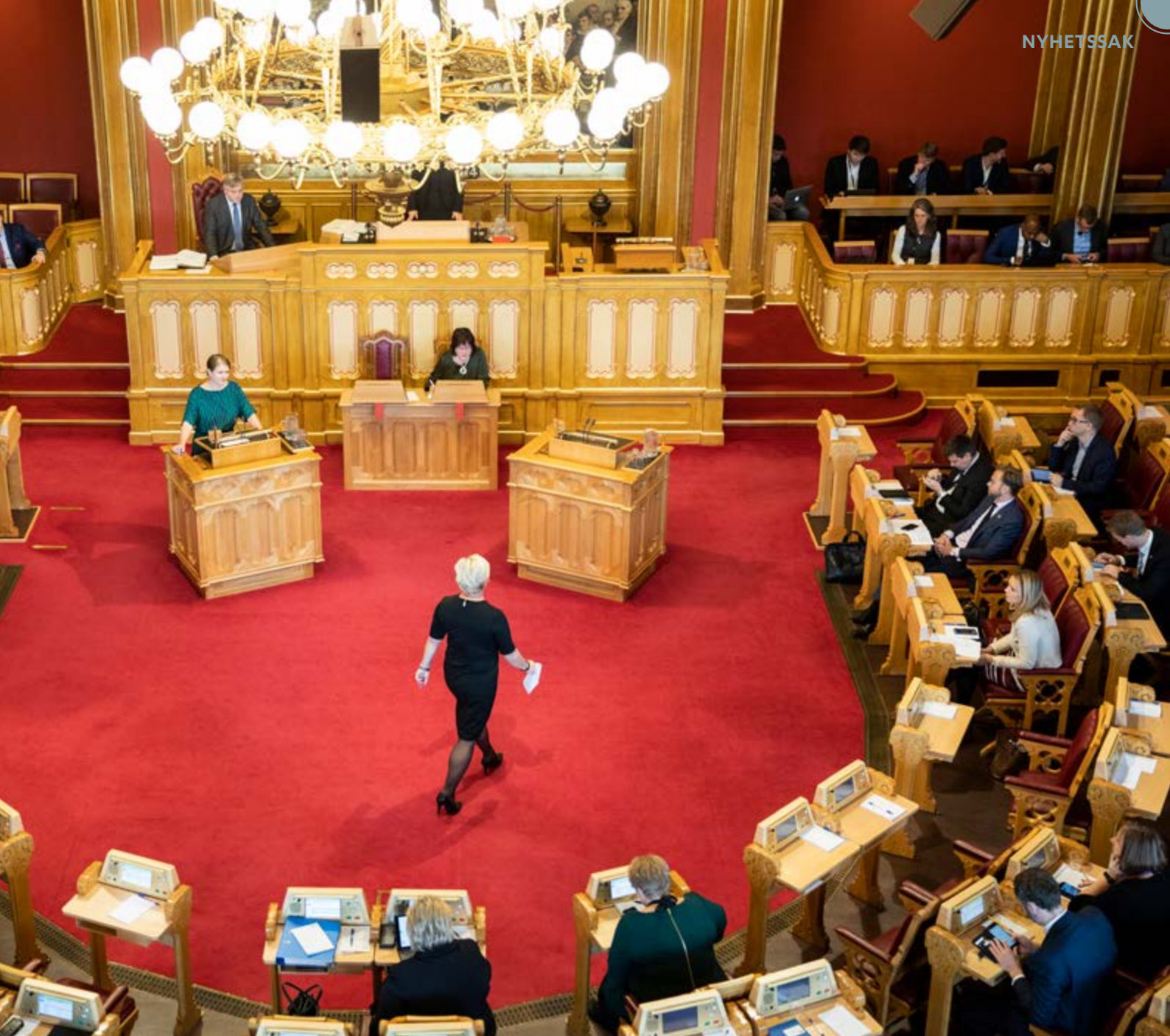
NY LINJE I budsjettforhandlingene på Stortinget ble det også flertall for opprettelse av en nasjonal sjømatlinje ved Vardø videregående skole.

Det betyr at ungdom fra hele landet kan søke seg til linjen, og vil kunne tilegne seg praktisk og teoretisk kunnskap om Norges nest største eksportnæring.

Denne kunnskapen vil ferdig utdannede elever ta med seg videre enten de velger å bli lærlinger eller ta høyere utdanning innen sjømatfeltet.

Skolen i samarbeid med Opplæ-

Siv Jensen går fram til Stortingets talerstol for å levere statsbudsjettet for 2019. Foto: Stortinget.

ringsavdeling og Hovedutvalg for kompetanse kan nå starte arbeidet med å legge til rette for en oppstart av linjen fra høsten 2019.

– Å få til en etablering av en sjømatlinje har vart over flere år og det er gjort et grundig stykke arbeid for å komme dit vi er i dag. Vi på Vardø videregående skole er nå glade for at Stortinget nå anerkjenner dette arbeidet

og at de gir oss både tillit og ressurser til det nasjonale arbeidet med å gjøre Norge til verdens beste sjømatnasjon, uttaler rektor Geir Remme til skolens egne nettsider.

SVEKKET IGJEN En sak flere fagorganiserte fulgte med spenning, var om fratrekket for fagforeningskontingent ble økt eller ikke. Det blir liggende på

stedet hvil på 3850 kroner, noe det har vært siden 2013.

Det er dermed en faktisk svekkelse av fradraget, mener Unio og LO.

– Skulle fratrekket vært regulert på rimelig vis, måtte det ha blitt doblet, sier Unio-leder Ragnhild Lied.

Stolte vinnere og prisutdelere. Fra venstre Frank-Jørgen Vangen, assisterende rektor Fagskolen Innlandet, Yngve Brovold, lærer på fagskolen, Gard Tekrø Rolid, rektor på Fagskolen Innlandet, Harald Nybølet, direktør Diku og kunnskapsminister Jan Tore Sanner. Foto: Pål Adrian Ryen / Diku.

Vant pris for prosjektet robotisering av læringsarena

GJØVIK Fagskolen Innlandet trakk det lengste strået da utdanningskvalitetsprisen 2018 nylig ble delt ut.

Prisen er på 1 million kroner og ble delt ut av kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H), ifølge en pressemelding fra Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku).

Fagskolen Innlandet fikk prisen for sitt tiltak «Robotisering av læringsarena – operasjonalisering av Industri 4.0.».

VERDI I sin begrunnelse sier juryen blant annet at tiltaket har stor overføringsverdi til andre studieretninger.

«Juryen mener at all yrkesutdanning med fordel kan la seg inspirere av dette prosjektet, som på en eksemplarisk måte har dokumentert hvordan fagskoler holder seg faglig oppdatert og samtidig arbeider med å heve kvaliteten til nytte for både studenter og de som skal ut i næringslivet.»

Diku-direktør Harald Nybølet sa under utdelingen at han gleder seg til å se hvordan prisen bidrar til videre utvikling av tiltaket til Fagskolen Innlandet og fagskolesektoren.

STOLT Fagskolen Innlandets rektor, Gard Tekrø Rolid, vil gi æren til sine medarbeidere og studenter som har arbeidet med prosjektet.

– Jeg er kjempestolt over å ta imot denne prisen, og ikke minst over lærerne og studentene som har utviklet tiltaket. Det er utrolig moro at det harde arbeidet vi har lagt ned blir belønnet, sa han.

Kåret til årets formidler

Foto: Matprisen.no

OSLO Sogn Jord- og Hagebruksskole ble kåret til Årets formidler under Matprisen 2018 i Oslo. Prisen skal hedre aktører som bidrar til økt forbruk og produksjon av økologisk og bærekraftig mat.

Prisen ble etablert i 2014 av foreningen Økologisk mat i storhusholdning og DebioInfo.

– I en verden der informasjon ikke er til å stole på, der sensasjoner skrikes ut i versaler, er årets vinner et friskt pust å anse. Årets vinner er en formidler som på alle måter har fingeren i jorda, og vet å bry seg om den. Vinneren av årets formidler har spredd kunnskap og inspirasjon, og gitt mennesker verktøyene til selv å kunne produsere jord og mat. Årets vinner er en nøkkelaktør i arbeidet med å skape et bærekraftig og økologisk landbruk nå, og i fremtiden. Vinneren har også

utdannet mange av de som driver med småskala ysting i Norge, heter det fra juryen.

Sogn Jord- og Hagebruksskole har drevet agronomiutdanning i 101 år, og har siden 1980-tallet vært en landslinje som tilbyr utdanning i økologisk landbruk.

– Takk til de som for 101 år siden startet det hele, som så hvor viktig det er å formidle kunnskap om å produsere mat. Takk til de framsynte som la om drift og pensum allerede for 30 år siden, sånn at vi ble den første og fremdeles eneste heløkologiske landbruksskolen i Norge, sa lærer Gry Tokvam i takketalen.

SETT SPOR

Les mer om opptakskrav og jobbmuligheter på www.ntnu.no/studier/byrk

Søknadsfrist er 1. mars for søkere uten generell studiekompetanse (realkompetansesøkere) og 15. april for dem som har generell studiekompetanse.

www.samaordnaopptak.no

NORGE TRENGER FAGABEIDERE SOM VIL BLI YRKESFAGLÆRERE

NTNU tilbyr høsten 2019 yrkesfaglærerutdanning (bachelor) i bygg- og anleggsteknikk, elektrofag, teknikk og industriell produksjon, helse- og oppvekstfag.

Studer hjemmefra

Treårig yrkesfaglæreutdanning ved NTNU er et samlingsbasert studium med kun tre ukesamlinger i semestret. De fleste samlingene er i Trondheim, noen samlinger kan bli lagt til Gjøvik eller Ålesund. Mellom samlingene foregår kommunikasjon, læring og oppgaveløsning på nett. Praksis kan du ta på hjemstedet ditt. Du kan søke om å få ta eksamen på hjemstedet

Det kan søkes om et stipend på 220.000 kr via din fylkeskommune.

NTNU
Kunnskap for en bedre verden

Arbeidsrettet norsk for yrkesfag

AV **GUNHILD AAKERVIK**

Lektor i ernæring, helse- og miljøfag
Stiftelsen mangfold i Arbeidslivet MiA
gunhild@mangfold.no

Voksnes læring må ha et siktemål. Det må oppleves som nyttig å sitte på skolebenken, komme seg ut i arbeidslivet og ta flere kurs og mer utdanning. Opplæringsløpet må gi både motivasjon, mål og mening. Da blir det lettere å få med seg språk, fag og kulturkoder på arbeidsplassen og i dagliglivet. Arbeidsrettet norsk for yrkesfag kan gi suksess.

Den raske modernisering i arbeidslivet krever stadig økte krav til mer formell kompetanse. Det er behov for satsing på yrkesfag og målrettet opplæring. Nordmenn har oftest mer enn 12 års skolegang, og innvandrere og flyktninger må kunne gjøre seg gjeldende som attraktiv arbeidskraft og satsing fra bedrifter og skoleverket. Mange innvandrere har høyere utdanning, og her må det bli fortgang i målrettet konvertering av kompetanse og bedre godkjenningsordninger, samt målrettet norskopplæring. Andre har mindre skolegang og manglende grunnopplæring fra hjemlandet hvor arbeidslivet er en god arena for læring. Flere og flere tar til orde for arbeidslivets betydning i kompetanseutvikling og muligheter på arbeidsmarkedet.

MÅ MÅLRETTE For mange innvandrere og flyktninger som ble hjemmeværende i mange år, med noen gjentakende praksisplasser, fikk ikke målrettede kvalifiseringskurs. Andre innvandrere og flyktninger har forblitt i ufaglærte jobber. Mange innvandrere og flyktninger har med seg en tradisjonell ideologi der kvinner skal være hjemmeværende omsorgspersoner i familien. Yrkesretting og kvalifisering til arbeidslivet bryter med unge og de eldres rolleforventninger, og mange mener at menn skal være de som står for underholdet i familien. For innvandrere som kom for en del år tilbake hadde man færre tiltak for å skreddersy opplæring og framtidsutsikter ut fra kompetanse, evner og motivasjon. Skolegang for jenter og kvinner har åpnet muligheter for mange kvinner til å skaffe seg yrkesfaglig kompetanse. Uten videregående utdanning eller norsk godkjenning av kompetanse, er det i dag ekstra vanskelig å få langsiktig ansettelse eller fast jobb.

Vi må unngå at mange faller utenfor arbeidslivet og det må synliggjøres at flyktninger og innvandrerne er en ressurs for norsk arbeidsliv. Det forutsetter at innvandrere slipper inn til en opplæring på arbeidsplassen. Større fokus på norskopplæring for arbeidslivet, et løp for fagutdanning og fagbrev kan lønne seg for den enkelte og for samfunnet. Mange er avhengig av å begynne å jobbe raskt etter å ha kommet til Norge for å klare å forsørge seg (og sine) og norskopplæringen kan dermed skreddersys og tilpasses den enkeltes

behov og norsknivå innrettet på deltakelse i samfunnet og yrkeslivet. Det er likevel ikke nok å bare komme inn i arbeidslivet, mange kommer fort ut igjen.

MANGFOLDSKOMPETANSE Det trengs en god plan for fagutdanning og annen utdanning for at man skal kunne holde på jobben. Innvandrere og flyktninger kan tilføre arbeidslivet og fagutdanningen mangfoldskompetanse med et videre perspektiv. Da kan man demme opp for at mange blir benyttet som midlertidig arbeidskraft. For noen år tilbake var det mulig å kvalifisere deltakere på utvalgte arbeidsplasser innen renhold og vedlikehold fra ufaglært til faglærte medarbeidere i nært samarbeid med arbeidsplassen. Man kunne bygge videre på gode medarbeideres innsats med tett oppfølging og særegne fagkurs og norskkurs linket sammen. Her fikk deltakerne uttelling for flere år i praktisk arbeid. Resultatet ble for mange at de fikk tryggere ansettelsesforhold og bedre lønn og faglige utfordringer mens mange også forble reservearbeidskraft i årevis uten å få nok inntekt med dårlige muligheter både til bolig og pensjon.

YRKESNORSK Flere med innvandrerbakgrunn som kom til Norge som barn/ ungdom, sliter med å få med seg begreper i yrkesfagene, til tross for ofte godt kvalifiserte lærere, og at deltakerne har utviklet et tilsynelatende flytende muntlig norsk. Dette kan være en stor utfordring for yrkesfaglærere med store klasser, og for den enkelte eleven som ikke makter å henge med i opplæringen. Frafallet i videregående skole er høyt, og rammer både norske elever og elever med innvandrerbakgrunn. Utdanningsløpet er ofte for lite tilrettelagt. Fagstoffet blir for tungt, og den enkelte blir ikke godt nok fulgt opp til tross for godt kvalifiserte lærere. Fag og språk kan gjensidig gå som hånd i hanske med et godt tilrettelagt løp og tilbud om lærlingplasser. Det haster med å lykkes med yrkesfag.

Fagbrev kan tas i arbeidslivet gjennom en modell med tett samarbeid med ledelse og fagforening og lærlingplasser. Etter et grunnlag i norsk kan norskopplæringen gis videre i forkurs for ulike fag. Fagnorskopplæring på arbeidsplasser eller i egne fora rettet inn mot fagutdanning og fagbrev vil styrke et faglig fokus, og tillitsvalgte kan være en god samarbeidspartner for å få til gode ordninger.

ARBEIDSLIV Allerede i voksenopplæringen i introduksjonsprogrammet kan man ha mer fokus på arbeidsliv og yrkesopplæring. Den enkelte innvandrere og flyktning må oppleve at det de lærer har betydning for en fremtidig yrkeskarriere og tilpasning til noe de kan bruke videre, både i Norge og om de eventuelt flytter ut av landet eller tilbake til hjemlandet. Dette er i tråd med prinsippene for voksnes læring.

Mange voksne innvandrere og flyktninger mangler formell dokumentasjon på erfaringer og fagkompetanse. Her er det mulig å la langt flere få prøve sin yrkeskompetanse og bygge videre på en den selv om yrkesutdanningen og arbeidserfaringene innen bransjer kan være ulike. Fagkunnskaper for et bestemt yrke kan evalueres innenfor videregående opplæring av erfarne lærere som kjenner til kravene innenfor en rekke fagfelt, yrkesroller og krav til kommunikasjon og fagkunnskaper. Yrkesprøving av voksne innvandrere og flyktninger blir i dag benyttet i en rekke kommuner, og dette har også bedret mulighetene for å identifisere gapet mellom det den enkelte kan tilby og det som etterspørres på arbeidsplassene.

Erfaringer fra omsorgsoppgaver i hjemmet og andre oppgaver kan også komme til nytte. Mange kvinner har gått hjemme og har blitt lært opp til pleie- og omsorg av eldre familiemedlemmer eller svigerfamilie, for småsøsken og eventuelle egne barn. En del kvinner har fått en grundig opplæring i søm, matlaging og husstell. Sammen med yrkesopplæring kan dette bli viktige erfaringer til ulike arbeidsoppgaver og spesifiserte yrker. En del har kvalifikasjoner og kunnskaper om organisering og systematisering av arbeidsoppgaver i storfamilien og lokalsamfunn i hjemlandet.

STØRRE KOMPETANSE Det er en snarvei til større kompetanse å kombinere fag og norsk. Gode norskkunnskaper og nyanser i språket sammen med ferdigheter og dybde i fagnorsk kan bli avgjørende for en aktiv yrkesdeltakelse. Med intensive kurs og forkurs i fagnorsk kan man slå to fluer i en smekk. Hjelp til å forstå faglitteratur og tekster kan være en annen måte å få med seg fagstoffet på. Leksehjelp er prøvd ut i det ordinære skoleverket i over en tjueårsperiode med gode resultater. Litt hjelp i tide kan bidra til at unge og voksne innvandrere og flyktninger kan fullføre et kvalifiseringsløp, og dette kan også gjelde mange med norsk bakgrunn. For noen år tilbake var det mulig å kvalifisere deltakere på utvalgte arbeidsplasser innen renhold og vedlikehold fra ufaglært til faglærte medarbeidere i nært samarbeid med arbeidsplassen. Man kunne bygge videre på gode medarbeideres innsats med tett oppfølging og særegne fagkurs og norskkurs linket sammen. Her fikk deltakerne uttelling for flere år i praktisk arbeid. Resultatet ble for mange at de fikk tryggere ansettelsesforhold og bedre lønn og faglige utfordringer.

Mål og mening har en sentral plass i all opplæring. Arbeidsplassen vil være en god arena for norskopplæring og fagopplæring, og mye kan gjøres for å gjøre det lettere å få med seg fagnorsk for fremtidige arbeidstakere inne ulike bransjer. Lærlingplasser og yrkesrettet fokus vil være en god arena for kompetanseutvikling.

Norges viktigste mediekanal?

Pålitelig journalistikk fra A-Å

Med rundt 1,3 millioner månedlige lesere på nett og et samlet papiropplag på 3,5 millioner årlig, er Fagpressen en betydelig mediekanal og samfunnsaktør. Organisasjonen favner over 217 yrkesgrupper og interesseorganisasjoner. Hver med en redaksjon som lager uavhengig og balansert journalistikk for sine engasjerte lesere.

Yrkesfaglige læreplaner tilpasset yrkesfagene

Foto: Sonja Balci / OsloMet

Mandag 5. mars 2018 la statsråd Jan Tore Sanner frem den nye strukturen for de yrkesfaglige utdanningsprogrammene på Kuben yrkesarena i Oslo. Den nye strukturen innebærer endringer i alle de nåværende yrkesfaglige utdanningsprogrammene og skal innføres fra høsten 2020.

Det han ikke snakket så mye om, var alt arbeidet med nye læreplaner en slik strukturendring innebærer. Ikke bare skal det utpekes medlemmer til 252 læreplangrupper som skal utforme 10 nye Vg1 læreplaner, 51 nye læreplaner i Vg2 og hele 191 læreplaner som skal dekke Vg3-løpet, det settes også krav til *utforming* av de nye læreplanene.

I hver av de 252 læreplangruppene er det å bli enige om det faglige innholdet vanskelig nok. Utfordringene stanser imidlertid ikke der. Læreplangruppene skal også beskrive fagets relevans for samfunnet, passe på at verdigrunnlaget, prinsipper for læring, utvikling og danning er i tråd med læreplanverkets overordnet del. I tillegg skal også tverrfaglige temaer som folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling synliggjøres i læreplanmålene. Når også de grunnleggende ferdighetene som lesing, skriving, regning, muntlige ferdigheter og digitale ferdigheter skal integreres, sier det seg selv at læreplangruppene har et formidabelt arbeid foran seg.

Hvordan resultatet av læreplanarbeidet blir seende ut til slutt må vi bare avvente, men jeg stillet et stort spørsmål ved om yrkesfaglige læreplaner i ferd med å bli alle gode intensjoners mor? Når makten over innholdet og utformingen ligger hos politikere, byråkrater og jurister som selv ikke skal bruke læreplanene, er det selvfølgelig lettere å legge lag på lag med føringar som tilfredsstiller et formalistisk syn på hva en læreplan skal brukes til. Dersom den formale siden av læreplanen blir viktigere enn å utforme et funksjonelt arbeidsverktøy for yrkesfaglærerne som hver dag planlegger, gjennomfører og vurderer undervisning og læring, er vi på feil spor.

I disse dager arrangerer UDIR det første møtet for alle læreplangruppene på Gardermoen. Til alle dere som har meldt dere til arbeid i læreplangrupper og som nå bryner dere på føringene fra UDIR: Hold fokus på yrkesopplæringens formål og grunnlag – «*Opplæring til, i, og for arbeid*». Utform læreplaner tilpasset yrkesopplæringen egenart. Da vil momenter som prinsipper for læring, verdigrunnlag, tverrfaglige temaer og grunnleggende ferdigheter bli en naturlig del av opplæringen. Læreplanene kan da bli et funksjonelle verktøy for yrkesfaglærere og ledere av yrkesopplæring i mange år framover. Det vil dere bli takket for.

HALVOR SPETALEN,

Kompetansesenter for yrkesfag,
OsloMet – storbyuniversitetet

Nå er det over **1300** som følger **Yrke** på Facebook.

- Blir vi over 1500 innen neste utgave?

Her får du nyheter om yrkesopplæring,
aktuelle og utdypende intervjuer,
reportasjer og artikler fra bedrifter, skoler
og andre opplæringsinstitusjoner.

Foto: Fotolia

Bli med og følg oss du også!
facebook.com/tidsskriftetyrke

YRKE

Det er mye jul i bokhyllene nå. Men ser vi litt forbi julehøytiden, og ser på bøker som har vært ute på markedet litt lenger også, er det mye interessant for alle som er opptatt av framtidens fagarbeidere.

VED WENCHE SCHJØNBERG

Bakeren fra Lom

Morten Schakenda ble kjent som bakeren fra Lom, etter at han skapte et bakeri med ry langt utenfor fjellbygdas grenser. Men egentlig er det kokk han er, kjent fra kokkelandslaget og Norges gastronomiske institutt – blant mye annet.

I boka «**Smaker det er verdt å ta vare på**» har han samlet 50 smaker han gjerne vil dele med leserne sine og gir oppskriftene han håper ikke vil gå i glemmeboka. Boka er ute på Aschehoug forlag.

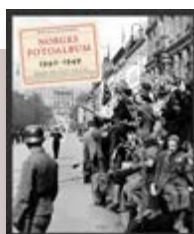
Matminne

En spesiell sang kan få frem et minne i deg. Det samme kan duften av en rett, tenkte Trude Teige, og ga seg like godt i kast med å skrive boka «**Matminne fra mors kjøkken**». Lukt og smak fra barndommen gjør minner sanselige, sier hun, og gir her både minner fra egen barndom og oppskriftene på rettene som skapte grunnpilarene i barndommen, møtene rundt spisebordet. Her er bærplukking i skogen, lefsebaking til jul, sveler i smørpapir og lukta av kjøtt eller fisk som hang til tørk. I boka har også en del andre kjente personer fått komme med sine matminner, deriblant Jan Åge Fjørtoft, Nils Petter Molvær, Are Kalvø og Hilde Louise Asbjørnsen.

Mørketiden

For noen kan mørketiden være ekstra tung, i hvert fall hvis nedstemthet går over i trykkende depresjon. «**Glad igjen!**» er en bok ute på Cappelen Damm som kan hjelpe oss til å se hvordan vi kan finne teknikker, enten det gjelder oss selv, elever, kolleger eller andre rundt oss. Boka er skrevet av Kristian Hall som er utdannet sivilingeniør og som selv har lidd av depresjon. Etter at han i 2015 ble frisk av egen lidelse, har han ifølge forlaget arbeidet aktivt for å hjelpe andre. I «Glad igjen» gir han et forslag til et program som kan følges for å finne mer livsglede og bidra til en følelse av større livsmestring. Han går gjennom søvn, meditasjon, kosthold, hvordan du selv kan kartlegge utløsere og dominoeffekter og mye annet. Kanskje en bok som kan være god å bruke litt tid på i møte med for eksempel ungdom som ikke alltid har livet helt på plass?

Hendelsene vi husker

«**Norges fotoalbum**» heter en serie gitt ut på Font forlag. Den tar for seg tiårene som ligger bak oss, sett gjennom fotolinsa. Det er like mye bøker om fotografier som betydde noe, som det er bøker om vår nære historie. Bøkene tar oss med på en bildelagt historie, i boka om tiåret 1980-tallet er for eksempel så vel tidligere statsminister Kåre Willoch med, som

Marve Fleksnes i Rolv Wesenlunds skikkelse. Kjente navn som Marie Simonsen, Knut Olav Åmås og Hege Ulstein har skrevet hvert sitt kapittel i bøkene. Vi savner fotokreditering under hver enkelt bilde, men bakerst i hver bok er en bildeliste med navn på fotografene, for de kanskje mer spesielt interesserte. Så langt dekker serien årene 1930 til 1989.

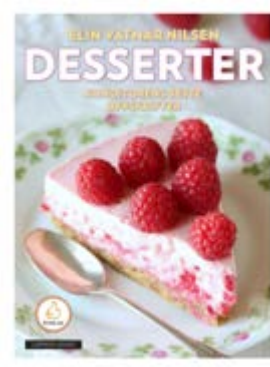

Klassiske Marius og mye mer attåt

Marius-genser er vel noe de fleste har hatt. I boka «Kofteglede» av Tone Loeng, introduseres vi på nytt for dette mønsteret. Loeng som blant annet driver nettstedet www.koftegruppa.no og også har en egen koftegruppe på Facebook, mener Marius-mønsteret er et av de fire store mønstrene her til lands. De andre store mener hun er Ivelandskofta/Torrisdalskofta og Fanatrøya. I «Kofteglede» går hun nøye igjennom svært ulike kofteoppskrifter og gir oss også historien til flere av kvinnene som har designet mønstrene. Hun gir oss også historien til Sandnes Kamgarn Spinneri og Sandnes Uldvarefabrikk, viktige bærebjelker i norsk tekstil industri. Boka er gitt ut av Gyldendal forlag.

Konditorens beste

«Desserter» heter boka Elin Vatnar Nilsen er ute med på Cappelen Damm, med undertittelen «Konditorens beste oppskrifter». For alle som går med en konditor i magen, underviser ungdommer som skal bli konditorer, eller for lengst har tatt egen fagprøve i faget – her er det flere nye lekkheter du kan få lyst til å sette tennene i. Boka er delt i seks hovedkapitler, hverdagsdesserter, fromasj, mousse og puddinger, kaker, terter og paier, klassikere, is og jule- og nyttårsdesserter. Dessuten er det 11 underkapitler hvor du kan finne ulike ingredienser. Forfatteren har tidligere blant annet vunnet norgesmesterskapet i konditorkunst for juniorer.

Myke plagg til myke kropp

Det er de minste det dreier seg om i boka «tiddelibomstrikk» med undertittelen «Myke plagg til de aller minste fra @TIDDELIBOM.NO». Og her er det altså de bitte små plaggene Karine Strand Andresen vil ha oss til å sette i gang med. Hun mener selv hun finner avkobling i å ha et strikketøy i hendene når dagene er krevende. «Pust inn, pust ut, og la pinnene knitre», anbefaler hun. Det er Gyldendal som gitt ut boka som har alt fra oppskrifter til premature barn / eventuelt dukketøy, til dobbeltspent hettejakke for smårollingen som nærmer seg fire år. Karianne Strand Andresen har også en egen liten strikkeshule i boka, slik at det skal være mulig, selv for en nybegynner.

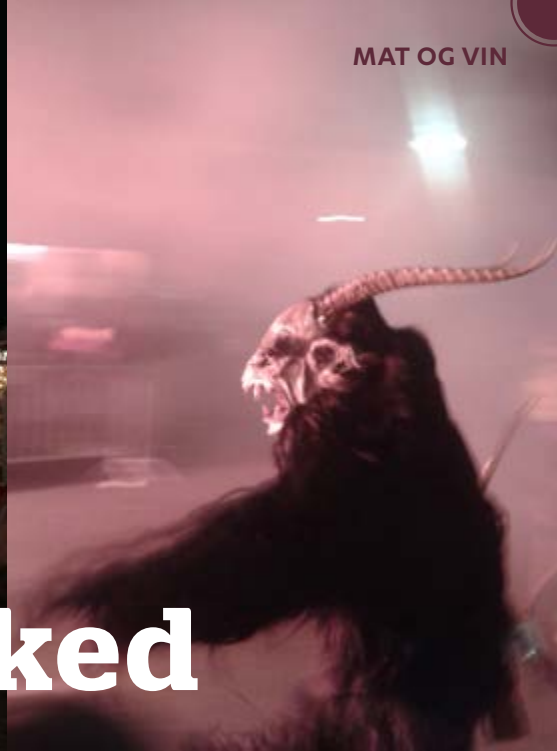

Kvinnfolk

Hva spiste Oda Krohg? Eller Sigrid Undset? Mens hun skrev på verket sitt om «Kristin Lavransdatter» som skulle gi henne selveste nobelprisen i litteratur? Hva slags mat lagde disse sterke kvinnene, hva foretrakk de på tallerkenen, som for eksempel Frida Kahlo som ble funksjonshemmet etter å ha hatt polio som barn, men like fullt var en brennende sterk kunster. Det vil boka «Kvinnfolk» gi svar på. Det er Marianne Pfeffer Gjengedal som har master i kunsthøgskolen og

Klaudia Peres om er utdannet fotograf, som har skrevet og tatt bildene til boka. Om boka skriver forlaget: «Som feminister og matelskere er forfatterne opptatt av kvinnes historier, ambisjonene, viljestyrken og tiden de levde i. Resultatet er en reise i tid med tilhørende matopplevelser».

Nå skal ikke vi røpe for mye, men for dem som lurer på hva forfatterne lar Sigrid Undset sette til livs, kan vi nevne vassgraut, hjemmelaget smør, havregrøt med dulce de leche og kokekaffe.

Tid for julemarked

TYSKLAND / ØSTERRIKE Vår tradisjon for julemarked er av veldig ny dato og finnes ikke i det hele tatt de fleste steder i Norge. I hvert fall sammenlignet med andre land, og spesielt Tyskland og Østerrike.

TEKST **TORGEIR ØVERLAND**

I Tyskland og Østerrike har julemarkedet, eller Weihnachtsmarkt/Christkindlmarkt, tradisjoner som strekker seg mange hundre år tilbake i tid.

Weihnachtsmarkt betyr julemarked og Christkindlmarkt betyr Jesusbarnets marked.

Det finnes nedskreven dokumentasjon om at det i Wien ble arrangert et «Desembermarked» allerede i 1294. Dette regnes som forløperen til det som i dag er det vi kjenner som Weihnachtsmarkt.

1348 Begrepet Weihnachtsmarkt dukker opp i Bautzen i 1384 og i Dresden i 1434.

Markedet i Dresden er et av de mest berømte i verden ved siden av markedene i Wien, Salzburg, Hamburg, Lübeck, Erfurt, Stuttgart og Augsburg.

På grunn av sin tyske innflytelse arrangeres det også Markeder i Alsace og

Lorraine. Særlig Strasbourg har en lang tradisjon som strekker seg fra år 1570.

Markedene har med tiden spredt seg til mange land på kontinentet, som Polen, Italia, Romania, Baltikum og etter hvert til Norge.

I Trondheim ble det for første gang arrangert et marked i 2003 og ble faktisk, i 2016, nevnt av Daily Telegraph som et av de beste i Europa!

KJÆRT BARN Weihnachtsmarkt kan ha forskjellige navn. Det kan hete Christkindlmarkt og sågar Glühweinmarkt, Glühwein-marked, enkelte steder.

Men for å finne det egentlige utspring for disse markedene så må vi mye lenger tilbake i tid og hvorfor det ble hetende julemarked.

Vi må helt tilbake til førkristen tid for å finne linjen i denne historien.

I romersk tradisjon ble det feiret at solen skulle «snu» og at det ble lysere tider. Derfor bestemte Ppave Gregor på 700-tallet at det skulle være en fire

ukers «adventsfeiring» i desember for å tilpasse seg «hedningenes» ritualer. For å få innpass for sin religion så måtte kirken «overta» festdagene som ble feiret av folket.

I dag er oppstarten for markedet litt forskjellig, men det åpner som oftest den siste helgen i november. Ofte en til to helger før første søndag i advent.

Dette ble etter hvert mer og mer organisert, og vi endte opp med de vi i dag kjenner som Weihnachtsmarkt.

6. JANUAR Det hele kulminerer med julefeiringen og «hellig tre konger» den 6. januar. Da hadde «perchten eller «krampus» (noen stygge skikkelser som skulle skremme) til slutt jagd de onde åndene som hadde sørget for mørketiden, og de gode kunne sørge for at vi kan hilse solen og lysere tider velkommen.

Men forut for markedet ligger det mye forberedelser.

Sin tradisjon tro begynner disse på St. Bartholomeus den 24. august. Da begynner arbeidet med å forberede maten og det som ellers skal serveres til jul og selges på markedet.

Da skulle man slakte gris for å salte, tørke og røyke og lage pølse av resten

av kjøttet. Fiske karpe for salting og røyking. Brygge øl, lage vin og fete opp gås for å gjøre den klar til julen.

De store markedene blir større og større og mer og mer kommersielle og selger i dag alt fra fabrikkert julepynt, importerte varer som barneleker, krydder og kølser fra store kommersielle produsenter etc.

Men uansett:

OPPLEVELSE Det er en opplevelse å gå rundt på torgene som er fulle av bodder med mat og drikke av mange slag. Kaker, konfekt, bakervarer som christstollen, lebkuchen, mamgenbrot, brezel, brente mandler, julepynt, håndverk, ost, diverse typer skinke, pølser, øl av mange slag og glühwein (ikke minst). Det er et utall av oppskrifter på glühwein.

Dersom noen vil prøve seg på å lage «christstollen» så prøv nettstedet www.chefkoch.de der fins det oppskrift på det, i tillegg til mange andre oppskrifter.

Det er et stort mangfold av pølser og øl i det tyskspråklige området. Bare i Tyskland er det grovt regnet mellom 1500–1600 forskjellige typer pølser og omkring 5000 forskjellige ølsorter! I tillegg til et utall små, ultralokale sorter som du kun får i den lokale butikken i landsbyen det blir brygget. Og: i Tyskland brygger de fortsatt øl etter renhetsloven av 1516, til tross for at den loven ble opphevet i 1987. I Köln var det allerede i 1412 praksis med ølbrygging kun med vann, gjær, korn og humle.

HANSA Lübeck, som ikke ligger mer enn en liten biltur unna, (ca 90 mil fra Oslo) byr på et av de beste markedene i Europa. Det begynte i 1648 på det lille torget midt i byen, men har vokst seg inn i alle gatene som leder ut fra torget. Lübeck er kjent som en av de best bevarte Hansa-byene og er på UNESCO's verdensarvliste. Marsipan fra Lübeck er berømt og finnes å få kjøpt mange steder på markedet. I tillegg til alt det

andre som hører med til et godt julemarked. Pølser, drops med urtesmak, glühwein, krydder, ristede kastanjer og masse annet som før nevnt.

Dersom du vil avlegge Lübeck et besøk i desember (noe jeg sterkt vil anbefale) må du også få med deg Hansamuseet som ligger i Tivilling-tårnene like utenfor sentrum. Noen få minutter til fots fra markedet.

Salzburg er med sin spesielle historie, blitt en magnet for turister som vil oppleve et fint julemarked.

I Salzburg er markedet spredt til mange, mindre torg rundt i byen. Derfor føles det ikke slik at du går i køer og klumper, men har godt med plass og kan slappe av og kose deg. På et torg er det en liten skøytebane der barn og voksne kan røre seg litt før man tar seg en tur ned blant bodene for å få seg en pølse, gulasj, en glühwein, en øl e.l. De har en del lokale bryggerier som leverer øl til mange av bodene.

ELDSTE Wien har et berømt julemarked som blir besøkt av utrolig mange. I og med at det er verdens eldste så har det en tiltrekningskraft i seg selv.

Det har i likhet med Salzburg bodder på mange steder i byen, men mye større områder å boltre seg på. For å nevne noen: Karlsplatz er lite og intimt. Rathausplatz er stort og med masse folk og til slutt Schönbrunnpalasset, keiserslottet, rett utenfor sentrum av Wien mellom Meidling og Hietzing. Storslagent, majestetisk og helt spesielt stemningsfullt på en vintertkveld i desember. Med sang av kor og tradisjonell musikk. Glühweinen smaker litt ekstra der, liksom.

Men det finnes heldigvis unntak til disse kommersielle markedene. I Alt Aussee (Alt Aussee ligger ikke langt fra Hallstadt i Salzkammergut, kjent for rike arkeologiske funn og har gitt navn til Hallstadt-kulturen. Som eksisterte mellom bronse- og jernalder) har de tatt grep for at det ikke skal være bare

ting og tang å få kjøpt. Der har de innført regler om at ingenting som blir solgt på markedet blir produsert andre steder enn i Alt Aussee. Mat, drikke, kunst, konfeksjon, pynt, trefigurer etc.

OVERALT Men det er ikke til å stikke under en stol: Glühwein er Weinachtsmarkt og Weinachtsmarkt er Glühwein.

Disse to begrepene hører uløselig sammen.

Det lages et utall varianter med glühwein i det tyskspråklige området og alle mener å ha den beste. Alle har sin egen vri på den for å skille seg ut, sies det.

I Lübeck får du glühwein tilsatt enten brun rom eller Amaretto eller også begge deler på en gang. Eller bare vanlig, kun med vin.

Man kan lage glühwein av alle typer vin, rødvin, rosévin og hvitvin.

Når det gjelder innslag av krydder kan man prøve seg litt frem med typiske «Julekrydder» som: kanel, stjerneanis, nellik, kardemomme, allehånde, ingefær, i tillegg: appelsin, sitron.

Glühwein i den formen vi kjenner den i dag, stammer fra 1400-tallet ved at først Johann den IV av Katzenelbogen ville ha noe varmt å kose seg med, og fant ut at det gikk an å varme opp vin og tilsette diverse krydder.

Dette slo an og spredde seg innen overklassen. Det var status å vise at man hadde råd til å kjøpe krydder, som var svært dyrt og eksklusivt på den tiden.

I dag har det som kjent blitt en «alle-mannsdrikk», men med tilhørighet til julemarkedene rundt omkring i Tyskland og Østerrike. Og ellers i de forskjellige land.

Man kan selvfølgelig lage sin egen alkoholfrie variant basert på gløgg, solbærsaft og vanlig husholdningssaft med de samme krydderne som i annen glühwein.

GLÜHWEIN MED RIESLING

Til 5 pers
1 hel flaske tørr Riesling
70 g sukker
1 stk. sitroner, saften av dem
5 stk. stjerneanis
1/2 stk. vaniljestang
litt kanel bark

- Ha alle ingrediensene i en kjele og varm opp til det neste begynner å koke. Pass på at det ikke koker.
- Server gjerne i forvarmede glass.
- Pynt med en skive mandarin om ønskelig

GLÜHWEIN MED RØDVIN

2 flasker rødvin
2 kopper vann (kan sløyfes)
100 g brunt sukker
6 nellikspiker
2 stk. Stjerneanis
2 kanelstenger
Saften av 2 appelsiner
Appelsin til dekorasjon

Fremgangsmåte

Ha alle ingrediensene i en kjele og varm opp til 75–77 grader. Den må ikke koke fordi da fordampes alkoholen. Alkohol fordampes på 78 grader. Hold vinen varm en stund slik at du får ut mest mulig smak av krydderet. Fjern nellik, anis og kanelstang før servering i forvarmede kopper. Pynt med en skive appelsin

VIN CHAUD (VARM VIN)

1.5 l rødvin (Bordeaux, Bourgogne ou Pinot Noir)
250 g brunt sukker
Revet skall av 1 sitron
Revet skal av 1 appelsin
2 kanelstenger
2 stk. stjerneanis
2 nellikspiker
5 cm ingefærrot i tynne skiver
1 ts reven muskat

- Ha alt i en kjele og varm det forsiktig opp. (77 grader)
- Server i varme krus med en skive appelsin til pynt.

MAGENBROT

500 g hvetemel
1 ss bakepulver
2 ss kakaopulver
2 klyper salt
1 ts kanel
½ ts malt nellik
2 klyper malt muskat
450 g sukker
1 ½ dl melk
1 ½ dl vann
1 ss Kirsch (kan sløyfes)

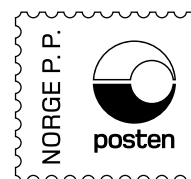
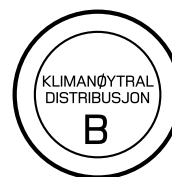
- Bland alt det tørre i en stor bakebolle. Rør inn all væsken og kna deigen til en glatt og smidig deig.
- Ha den i en langpanne på ca 25 x 30 cm. Husk bakepapir! Stryk den utover med en spatel som du har vætet med litt vann.
- Stek den i 20 min på 180 grader.
- Når den er ferdig stekt så tar du den ut og la den avkjøle litt før du tar den over på en rist. Ta av papiret og la den avkjøle helt.

GLASUR

200 g mørk sjokolade
40 g smør
2 dl vann

- 4 klyper kanel
- 2 klyper malt nellik
- 2 klyper malt muskat
- Ha sjokolade, smør og vann i en stålbolle i et vannbad og smelt over lav varme.
- Ha i de andre ingrediensene og rør alt til en glatt røre.
- Skjær kakene i biter på 2x4 cm og ha på glasur.
- Vent 1 time så sjokoladen får tørket litt. Deretter; nyt kaken til en kopp Glühwein. Vel bekomme.

Returadresse:
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

YRKE skriver om hele Norge

I hvert nummer av Yrke skildrer vi dagliglivet på en videregående skole.

Vi besøker i hver utgave et nytt fylke, og målet med serien

er at vi skal innom samtlige norske fylker.

I denne utgaven er vi i Stange i Hedmark.

Finnmark:

Samisk videregående skole, Karasjok

Yrke 4 / 2017

Dette er fylkene vi har besøkt så langt.
Kommer vi til ditt fylke neste gang?

Troms:

Ishavsbyen videregående skole

Yrke 2 / 2017

Trøndelag:

Ole Vig videregående skole

Yrke 3 / 2018

Møre og Romsdal:

Kristiansund videregående skole

Yrke 2 / 2018

Hedmark:

Jønsberg videregående skole

Yrke 4 / 2018

Buskerud:

Ål videregående skole

Yrke 1 / 2017

Rogaland:

Bryne videregående skole

Yrke 3 / 2016

Akershus:

Holmen videregående skole

Yrke 1 / 2018

Østfold:

Halden videregående skole

Yrke 3 / 2017

Aust-Agder:

Dahlske videregående skole

Yrke 4 / 2016

Vestfold:

Sandefjord videregående skole

Yrke 2 / 2016

Du kan lese tidligere **Yrke besøker** på utdanningsnytt.no/yrke